

សិរីរាជ

ឋាន ១២ ទំព័រ ៣

សុខាភិបាល

“...อานนท์ ผู้ใดเป็นภิกษุ ภิกษุณี
อุบาสก อุบาสิกา ก็ตาม
ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม
ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตามธรรมอยู่
ผู้นั้นย่อมเชื่อว่าสักการะ เคารพ
นอบน้อมบูชาพระตถาคต
ด้วยการบูชาที่ประเสริฐสุด...”

ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๙๙/๑๒๒

๖
แม่ที่ทักทายไม่รู้รัก
พุทธทาสภิกขุ

๑๔
สมบัติของอุบาสก
ปัญญานันทภิกขุ

๒๖
ธากภิกษุณี ถึงสังฆิสตรี
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
(ป. อ. ปยุตฺโต)

๓๖
ศกนเป็นมนุษย์ที่แท้
ขณวิทีแห่งศกนรักธกนแม่
พระไพศาล วิสาโล

ISSN ๐๑๒๕-๔๐๖๕

ผู้พิมพ์
ชาวพุทธมูลนิธิ

เจ้าของ
พุทธนิคม เชียงใหม่

ที่ปรึกษา
พระครูสมุห์บุญเลิศ ชยวิโส
พระจรินทร์ อากสุสโร
พระมหานรินทร์ นรินโท

บรรณาธิการ
เพ็ญฉาย สีโรรส

ผู้จัดการ
สุวรรณา พันธุ์ไพศาล

ศิลปกรรม
อุบัตินิตย์
อริสรา เค.

๔๖

เห็นค่า...

จิตวิญญานของคทาเป็นแม่

พระอธิป อธิปัญโญ

๔๗

ตอกส้าว ทุใจ ได้ธรรม

ผศ.บุญวัฒนา บุญธรรม

๔๘

หัดที่ของมนุษย์

หนานเอ

กองบรรณาธิการ

พระอธิป อธิปัญโญ

พระราชันย์ อุภูฐานรโต

พระสิทธิพร นรุตตโม

โชษิตา ธรรมรักษานุกุล

อรทัย งามละออ

ชวิศา บำรุงพรไพศาล

เฉลิมขวัญกมล เป็งจันทร์

ปิยะ แสนคติ

สำนักงานสวนพุทธธรรม

วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม

ถ.สุเทพ อ.เมือง เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

buddhanikomcm@gmail.com

www.watumong.info

Facebook : ชาวพุทธวัดอุโมงค์

พิมพ์ที่

ทรีโอ แอดเวอร์ไทซิ่ง

แอนด์ มีเดีย จำกัด

โทร. ๐๕๓-๒๗๒-๐๗๙

ชาวพุทธสมัยแรก

อาจกล่าวได้ว่า มนุษย์ทุกคนถือกำเนิดและเติบโตขึ้นภายใต้ร่มเงาของสถาบันครอบครัว ได้รับการเลี้ยงดู อบรมเอาใจใส่ ให้อาหาร ยารักษาโรค ปัจจัยที่จำเป็นพื้นฐานของชีวิต ตลอดถึงความรักจากผู้เป็นพ่อ เป็นแม่ และสมาชิกของครอบครัวคนอื่น ๆ บทบาทหน้าที่ของผู้เป็นพ่อที่นับว่าเป็นหัวหน้าของครอบครัวแล้ว กิจกรรมส่วนใหญ่ก็คือพื้นที่ภายนอกบ้าน หากแต่ผู้เป็นแม่บทบาทหน้าที่กลับตรงกันข้าม คืออยู่ภายในอาณาบริเวณเหย้าเรือน แม่จึงมีหน้าที่ส่วนใหญ่ไปกับการเลี้ยงดูลูก ทำอาหาร ทำงานบ้าน ตลอดถึงกิจกรรมในครัวเรือนทุกชนิดที่สังคมคาดหวังให้เป็นบทบาทหน้าที่ของผู้เป็นแม่

มองกันในแง่นี้ สถานะและบทบาทของผู้เป็นแม่ในทางสังคมจึงดูจะด้อยกว่าผู้เป็นพ่อ ทั้งสถานทางเศรษฐกิจและความเสียเปรียบจากเพศกำเนิด หากมองย้อนไปในประวัติศาสตร์ก่อนยุคพุทธกาล ความรุ่งเรืองของศาสนาพราหมณ์ลดทอนสถานะของสตรีให้เหลือเพียงเป็นผู้รับใช้ภายในบ้าน บทบาทและชีวิตของผู้หญิงจึงถูกจำกัดให้ต้องปรนนิบัติที่นอกจากสามีแล้ว ยังรวมไปถึงสมาชิกผู้ชายคนอื่นภายในครอบครัวด้วย ผู้หญิงในยุคก่อนพุทธกาลจึงมีบทบาท สถานะและหน้าที่ในทางศาสนาที่จำกัดและถูกตีกรอบอย่างชัดเจน จนกระทั่งการเกิดขึ้นของพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าผู้ที่ทรงมีพระสัพพัญญุตญาณ พระองค์ทรงเชื่อมั่นว่า แม้จะเกิดเป็นหญิงหรือชาย บุคคลก็ล้วนแล้วแต่มีศักยภาพ มีความสามารถที่จะบรรลุธรรมขั้นสูงสุด และเข้าถึงความจริงของชีวิตได้ในชาตินี้ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ดังข้อความใน “ธุดสูตร” พระองค์ทรงตรัสกับพระเจ้าปเสนทิโกศลครั้งทรงเสด็จประทับเมื่อทราบบว่า พระมเหสีมัลลิกาได้ประสูติพระธิดาว่า

“...คุณกรมหาบพิตรผู้เป็นใหญ่ยิ่งกว่าปวงชน แท้จริง แม่สตรี บางคน ก็เป็นผู้ประเสริฐ พระองค์จึงชุบเลี้ยงไว้ สตรีที่มี ปัญญา มีศีล ปฏิบัติแม่พ่อ พ่อผู้ดังเทวดา จงรักสามิ ฯ บุรุษที่เกิดจากสตรีนั้น ย่อมเป็นคนแกล้งกล้า เป็นเจ้าแห่งทิศได้ บุตรของภริยาดีเช่นนั้น แม้วราชสมบัติก็ครอบครองได้ ะ...”^๑

ในพุทธศาสนาความแตกต่างทางเพศจึงไม่ได้เป็นอุปสรรคในการครองเพศบรรพชิต ตลอดถึงการบรรลุธรรมล้วนอยู่ภายใต้ศักยภาพและความสามารถของผู้หญิงทั้งสิ้น พระองค์จึงทรงให้ตั้งภิกษุณีสงฆ์ขึ้น อันจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้หญิงได้มีพื้นที่และบทบาททางศาสนาอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ซึ่งนับเป็นการยอมรับถึงธรรมชาติแห่งภูมิธรรม และความสามารถทางสติปัญญาซึ่งไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าพระภิกษุผู้ที่เป็นเพศชาย

ประวัติศาสตร์หน้าหนึ่งของพุทธศาสนาไทย ท่านอาจารย์พุทธทาส ผู้เป็นพระภิกษุองค์สำคัญ กล่าวเอาไว้ว่า “ถ้าไม่มีแม่ ก็ไม่มีสวนโมกขิฯ” และท่านยังได้กล่าวถึงอิทธิพลของของผู้เป็นแม่ที่มีต่อท่านอย่างลึกซึ้งว่า “...อาตมาขอเอาตัวเองเป็นตัวอย่าง ไม่ละอาย เพื่อให้ท่านทั้งหลายรู้ว่า อาตมานี้มีความรู้ความสามารถหรืออะไรเท่าที่มีอยู่ในเวลานี้... ก็บอกว่าได้มาจากแม่มากที่สุดเลย พูดอย่างนี้คล้ายกับว่าเนรคุณครูบาอาจารย์เหล่าอื่น ไม่ได้เนรคุณหรอก จากครูบาอาจารย์เหล่าอื่นก็มี แต่ที่ได้รับมากและเป็นเนื้อเป็นตัว เป็นชีวิต เป็นดวงจิต เป็นวิญญาณอยู่ปัจจุบันนี้ ได้รับมาจากแม่ ยิ่งกว่าพ่อ...”^๒

^๑ ส.ส. (ไทย) ๑๔/๒๗๔๗/๑๒๑

^๒ จากหนังสือ เล่าไว้เมื่อวันสนทนา หน้า ๑๓๔

แม่ที่ท่ำนยังไม่รู้จัก

พุทธทาสภิกขุ*

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย การบรรยายประจำวันเสาร์ในวันนี้ อาตมาก็ยังคงบรรยาย ในชุดที่เรียกว่า สิ่งที่ท่านไม่รู้จักร หรือสิ่งที่ท่านยังไม่รู้จัก สำหรับหัวข้อการบรรยายในวันนี้ก็คือ “แม่ที่ท่านยังไม่รู้จัก” บอกว่าแม่ที่ท่านยังไม่รู้จัก ก็เป็นการสบประมาทกันมากไป หรืออย่างไร ที่ยังไม่รู้จักแม่ ยังมีคนที่ยังไม่รู้จักแม่ หมายความว่าไม่รู้จักรกันเลยก็มี รู้จักบางส่วนก็มี รู้จักไม่ถูกต้องตามที่ เป็นจริงก็ยังมี นี่ก็อยู่ในพวกที่เรียกว่าไม่รู้จักร

ถ้ารู้จักแม่ที่แท้จริง โลกย่อมจะมีสันติภาพ

ถ้าหากว่าในโลกนี้ คนทั้งโลกต่างรู้จักแม่ รู้จักลูกกันเป็นอย่างดี แล้วประพฤติต่อกันและกันให้เป็นอย่างดี ระหว่างแม่กับลูก ในโลกนี้ก็จะ มีสันติภาพ สันติสุขมหาศาลถึงที่สุด ไม่มีอะไรเปรียบได้ หากสิ่งที่เรียกว่า แม่ยังไม่รู้จัก แล้วจะประพฤติให้ถูกต้องต่อคนทั้งหลายได้อย่างไร ถ้ารู้จัก หน้าที่ระหว่างแม่กับลูก ลูกกับแม่อย่างถูกต้องแท้จริงแล้ว ย่อมมีความ เป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง เป็นมนุษย์ที่ไม่เห็นแก่ตัว ทุกอย่างก็จะเป็นไปใน ทางดี โลกนี้ก็จะ มีแต่สันติสุข สันติภาพ หรือแม่แต่แม่กับลูกก็ยังรู้จักกัน น้อยเกินไป บางทีก็มีความเห็นแก่ตัวในระหว่างแม่กับลูก โลกจึงยังไกล ต่อสันติภาพมากมายนัก ขอยืนยันซ้ำอีกครั้งหนึ่งว่า ถ้าแม่และลูกในโลก นี้รู้จักกันเป็นอย่างดี ไม่บกพร่องในหน้าที่ของตนแล้ว โลกนี้จะมีสันติภาพ สันติสุข ยิ่งกว่าบัดนี้มากมายนัก นี่จึงเป็นเหตุที่ทำให้ต้องพูดเรื่อง “แม่” กันเสียบ้าง

* ธรรมบรรยาย ประจำ วันเสาร์ ที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ณ ลานหินโค้ง สวนโมกขพลาราม

แม่ยุคนิคส์* ต่างจากแม่ยุคชานา

ถ้าเราจะสังเกตดูง่าย ๆ ในระยะใกล้ ๆ ที่พอจะมองเห็น อย่างแม่ในยุคที่เป็นชานา ยุคที่นิยมกลกิรรมเป็นหลัก แม่ก็เป็นลักษณะแบบหนึ่งมาถึงแม่ที่ในยุคนิคส์ คือยุคอุตสาหกรรม ก็ไปอีกอย่าง แม่ในยุคชานา สวมเสื้อแขนยาว ทุ่งผ้าปรกไปถึงข้างล่าง ผมเป็นเส้นตรงเป็นเรียบร้อย ถ้าแม่ยุคนิคส์ก็จะแต่งตัวเปิดเผยกว่า ผมก็หยิกงอตามแฟชั่นสมัยนิยม เพียงเท่านั้นก็แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างที่ชัดเจน เมื่อไม่กี่วันมานี้ หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง ลงข่าวเรื่องที่แสดงให้เห็นว่าลูกคนหนึ่งไล่แม่ออกจากบ้าน ในหนังสือพิมพ์เล่าว่า ลูกให้แม่ทำหนังสือยินยอมยกมรดกให้ ตามกฎหมาย แม่ขอแต่เพียงว่าอาศัยกระท่อม กินอยู่พอประมาณ เมื่อลูกได้กรรมสิทธิ์แล้วก็ไล่แม่ ดำว่าหยาบคาย เหมือนไม่ใช่แม่ มีคนแนะนำให้แม่ไปฟ้องศาลถอนกรรมสิทธิ์คืน นี่คือตัวอย่างของแม่ในยุคนิคส์ ลักษณะแบบนี้มีอีกมากที่จะแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างแม่ในยุคนิคส์กับแม่ยุคชานา

ความหมายของแม่ ๓ ระดับ

ความหมายหรือคุณค่า ความประเสริฐ ของคำว่า “แม่” ความหมายอย่างง่าย ๆ เด็ก ๆ ก็รู้ว่า ถ้าไม่มีแม่ โลกนี้ก็ไม่มี โลกนี้ก็จะสูญสิ้นไป ถ้าไม่มีแม่โลกจะเป็นอย่างไร ก็คือจะไม่มีคน เหลืออยู่สักคน หรือถ้าไม่มีแม่ที่ถูกต้อง จะมีแต่คนที่ไม่ใช่คน คือจะไม่มีคนที่มีความตั้งใจอย่างคน เมื่อแม่ไม่ถูกต้อง ก็จะเป็นลูกที่มีความตั้งใจอย่างลูกของสัตว์ ก็จะไม่สิ่งที่เรียกว่า “มนุษย์” คือคนที่มีความรู้สึกถูกต้องเป็นมนุษย์ ด้วยเหตุที่ว่าไม่มีแม่มาอบรมสั่งสอนในเรื่องทางจิต ทางวิญญาณ ทางวัฒนธรรม เพราะถ้าไม่มีแม่เลย คนก็ตายหมดเกลี้ยงไม่มีเหลือ สิ่งนี้คือความหมายของคำว่า “แม่”

ใน ๓ ลักษณะความหมายของคำว่าแม่ เมื่อพูดออกมาในภาษาคนธรรมดา แม่มีความหมายอย่างไร ในภาษาคน แม่มีความหมายแต่เพียง

* คำว่า “นิคส์” เป็นคำอธิบายลักษณะกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (newly industrialized country, NIC) โดยนักเศรษฐศาสตร์ชื่อ Bela Balassa ในช่วงทศวรรษที่ พ.ศ. ๒๕๓๐ ที่มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง โดยมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญคือ การพัฒนาเป็นประเทศอุตสาหกรรม ได้แก่ ประเทศจีน บราซิล แอฟริกา อินเดีย ตุรกี และไทย เป็นต้น

ไม่ให้มนุษย์สูญพันธุ์ หรือไม่ให้สูญพันธุ์ที่ดี เพียงแต่เท่านั้น หากพูดกัน
อย่างภาษาคน เป็นอันเข้าใจกันได้ว่าให้ความหมายถึงแม่อย่างนี้ แต่ถ้า
พูดในภาษาธรรมที่สูงขึ้นไปกว่าภาษาคน เราจะพูดได้ว่าพระพุทธเป็นพ่อ
พระธรรมเป็นแม่ พระสงฆ์เป็นพี่ แม่จึงหมายถึงพระธรรม ที่มีพระพุทธ
เป็นพ่อ พระสงฆ์ทั้งหลายก็เป็นพี่น้องของเรา เรามีพระธรรมเป็นแม่
ซึ่งเป็นแม่ในทางจิต ทางวิญญาณ สูงขึ้นไปจนได้บรรลุมรรคผลนิพพาน
อย่างนี้เรียกว่ามีพระธรรมเป็นแม่

ส่วนในภาษาปรมาต্মหรืออภิปรมาต্মที่ลึกซึ้งอย่างยิ่ง ท่านทั้งหลาย
ก็คงจะไม่เคยได้ยิน ได้ฟัง หรือไม่เคยได้นึก ได้คิด ข้อนี้เป็นภาษาอุปมา
เป็นภาษาความหมาย แต่ก็พูดกันตรง ๆ สั้น ๆ ได้ว่า “แม่” คือสิ่งที่ต้อง
ฆ่าเสีย แม่ในพระบาลีมีใจความว่า “มาตะรัง ปิตะรัง หันตะวา” แปลว่า
“ให้ฆ่าแม่ ฆ่าพ่อเสีย” หรือพระบาลีที่ว่า “อกตัญญู สิ พราหมณะ” แปลว่า
“เป็นคนอกตัญญูเกิดพราหมณ์” พระพุทธเจ้าได้ตรัสเป็นข้อความเหล่านี้
นับเป็นภาษาปรมาต্মที่สูงกว่าภาษาคน คนทั่วไปจึงไม่เข้าใจ เพราะว่า
ตามหลักธรรมะนั้น สิ่งที่สร้างสรรค์ ประดูแต่ง สิ่งที่มีชีวิตขึ้นมาให้เกิดเป็น
ความรู้สึก “ตัวกู ของกู” ที่เพราะเหตุที่ว่ามีอวิชชาเป็นพ่อ ตัณหาเป็นแม่
พอได้ทำหน้าที่แล้ว ก็คลอດออกมาเป็นตัวกู ของกู ซึ่งเป็นสิ่งที่เราจะต้อง
ทำลายเสียให้หมดสิ้น จึงจะบรรลุพระนิพพาน เมื่อจะตัดตัวกู ของกู
ก็จำเป็นจะต้องฆ่าพ่อ คือฆ่าอวิชชา ฆ่าแม่คือตัณหานั่นเอง

ส่วนความหมายของการเป็นคนอกตัญญู คำว่า “อกตัญญู”
ซึ่งแปลว่า ความไม่รู้คุณผู้อื่น เป็นความหมายที่รู้กันโดยทั่วไป แต่คำนี้
สามารถแปลกลับตรงกันได้ว่า รู้สิ่งซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ล้วนจะทำอะไรไม่ได้
หรือปรุงแต่งไม่ได้ คำว่า “อกตอะ” แปลว่า “ปรุงแต่งไม่ได้ ทำไม่ได้” ส่วน
คำว่า “อัญญู” แปลว่า รู้จักสิ่งที่ปัจจัยปรุงแต่งไม่ได้ นั่นก็คือพระนิพพาน
อกตัญญูจึงหมายถึงผู้รู้นิพพาน ไม่ใช่คนอกตัญญูต่อผู้มีพระคุณอย่าง
ที่เข้าใจกัน ความหมายของอกตัญญูที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสจึงหมายถึงผู้ที่รู้
ธรรมะหรือสิ่งที่ปัจจัยปรุงแต่งไม่ได้ เพราะฉะนั้น “ผู้รู้พระนิพพานจึงฆ่าพ่อ
ฆ่าแม่ และเป็นคนอกตัญญู”

หรืออาจจะพูดให้ครอบคลุมได้ว่า “เฝ้าบ้าน เฝ้าเรือนเสีย ฆ่าลูก ฆ่าเมีย ฆ่าพ่อ ฆ่าแม่เสีย เป็นคนนอกตัณญ์เกิด” ความหมายของคำว่า เฝ้าบ้าน เฝ้าเรือนเสีย ก็คืออย่าไปหลงใหลกับสิ่งที่สวยงาม อันเป็นบปวราสำหรับ กามคุณ วัตถุปัจจัยแห่งกามคุณที่เปรียบเหมือนกับดอกไม้ฉันนั้นให้เฝ้าเสีย ลูกเมียที่เป็นที่ผูกพันเหลือประมาณ ก็ให้ฆ่าเสีย พ่อแม่ที่สร้างมาก็ฆ่าเสีย แล้วเป็นคนนอกตัณญ์ เรื่องนี้เคยพูดไปบางแห่งแล้วและถูกวิพากษ์วิจารณ์ คนกลุ่มหนึ่งกล่าวว่า อย่าฟัง อย่าเชื่อคำสั่งสอนของพุทธทาส ที่สอนให้ ฆ่าพ่อ ฆ่าแม่เสีย เพราะเหตุที่เขาไม่รู้ว่คำเหล่านี้เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้า ทรงตรัส ไม่ใช่คำพูดของพุทธทาส

สำหรับภาษาคนธรรมดา แม่มีความหมายว่า ผู้ทำให้โลกไม่สิ้นสุด ไม่สิ้นสูญ ส่วนในภาษาธรรม มีพระธรรมเป็นแม่สำหรับที่จะไปให้ถึงซึ่ง พระนิพพาน แต่ถ้าพูดภาษานักดา ภาษาโลกุตตระ ภาษาอภิรมัตถ์ ฆ่าแม่คือการฆ่าตัณหาเสีย ฆ่าพ่อคืออวิชชาเสีย ฆ่าลูก ฆ่าเมีย คือฆ่าวัตถุ แห่งกามารมณ์ทั้งหลายเสีย บ้านเรือนที่เป็นอุปกรณ์ปัจจัยแห่งกามารมณ์ ก็ฆ่าเสีย ทำลายเสีย เฝ้าเสียให้หมด แล้วจึงเรียกได้ว่าเป็นผู้รู้พระนิพพาน อันเป็นสิ่งที่ปัจจัยปรุงแต่งไม่ได้อีก จึงเป็นความหมายของคำว่า “แม่” ๓ ภาษา ๓ ระดับแห่งภาษา ที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง

แม่ในทัศนะของพุทธทาส

ถ้าถามอาตมาว่าแม่คืออะไร แม่ก็คือผู้ที่ถ่ายทอดนิสัยให้มากยิ่งขึ้น กว่าพ่อ และมองเห็นว่าแม่จะรักลูกยิ่งกว่าพ่อ ถ้าไม่มีแม่ สอนโมกข์ก็ไม่มี แม่สำหรับอาตมาเป็นเช่นนี้ แต่ถ้าพูดกันในภาษาจริยธรรม ในแง่ที่ถูกต้อง ในแง่ที่เป็นธรรมะ ในแง่ที่ทุกคนควรจะรู้จัก แม่ก็คือผู้ให้กำเนิดให้ได้เกิดมา ไม่มีใครเกิดจากโพรงไม้ ล้วนเกิดจากแม่ทั้งนั้น โดยถึงแม้จะอ้างว่าเกิดใน หลอดแก้ววิทยาศาสตร์ แต่ก็ต้องเอาไข่มาจากแม่ เชื้อจากพ่อจึงจะเกิดได้ แม่ยังเป็นครูคนแรก ครูแปลว่าผู้สอน อาจจะเป็นบทเรียนที่ว่าให้รู้จักการ ตีมนมจากอกของแม่ แต่ถ้าถือตามบาลีที่ว่า แม่เป็นพระพรหมของลูก หมายความว่าไม่มีใครรักลูกยิ่งกว่าแม่ พรหมแปลว่า ผู้รัก ผู้มีเมตตา-

กรุณา ผู้มีความรัก ไม่มีใครมีความรัก ความเมตตากรุณายิ่งไปกว่าพ่อแม่
แม่จึงเป็นพระพรหมของลูก คือ ผู้มีความเมตตากรุณาต่อลูกยิ่งกว่าใคร ๆ
นอกจากนั้นแม่เป็นพระอรหันต์ ๆ ของลูก คือทำให้ลูกได้บุญ ให้ลูกได้
ปฏิบัติบิณฑามารดา เมื่อลูกปฏิบัติหน้าที่ของลูกแล้วก็ย่อมได้บุญเหลือหลาย
เหลือประมาณ เป็นพระอรหันต์ให้ลูกทำหน้าที่เคารพบูชา ไม่ต้องเสียเวลา
ตามหาพระอรหันต์ว่าอยู่ที่ไหน พ่อแม่นั้นคือพระอรหันต์ ขอให้ทำหน้าที่
ลูกให้ถูกต้องย่อมจะเกิดบุญกุศลขึ้นมา จากการประพฤติปฏิบัติต่อพ่อแม่
พ่อแม่จึงเป็นอาหุเนยยบุคคลหรือเป็นพระอรหันต์ของลูกนั่นเอง

แม่คือผู้สร้างวิญญานให้แก่ลูก

อาจจะเป็นการกล่าวตามใจตัวเอง โดยความรู้สึกว่าแม่คือผู้สร้าง
วิญญานให้แก่ลูกมากกว่าพ่อ กล่าวได้ว่าความรู้สึก ความรอบรู้ทางสติ
ปัญญา ทางจิตใจ ทางวิญญาน แม่เป็นผู้ให้มากกว่าพ่อ เพราะกล่อมเกลาลูก
มาตั้งแต่ต้น ย่อมจะถ้ายนิสสัย สั่งสอนสิ่งต่าง ๆ เป็นพื้นฐานให้ลูกมี
ความฉลาด สุขุม รอบคอบ อุดหนุน ปากเพียร ถ้าเป็นแม่ที่ดี ประพฤติต่อ
ลูกอย่างถูกต้อง ก็ต้องถือว่าแม่เป็นผู้สร้างวิญญานให้มากกว่า โดยที่ตัว
อาตมาเองเป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดการสั่งสอนทางจิต ทางวิญญาน
จากแม่มากกว่าจากพ่อ เพราะต้องอยู่กับแม่ที่ตลอดเวลา ไม่ค่อยมีโอกาส
อยู่กับพ่อ จึงถือว่าแม่เป็นผู้สร้างความเจริญ ความสูงสุด ความก้าวหน้า
ในทางจิตวิญญาน ทางคุณธรรม หรืออย่างในคำภาษาบาลีจะมีคำว่า
“มาตาปิตา” แปลว่า “แม่และพ่อ” แต่ในภาษาไทยมักจะเรียกติดปากว่า
“พ่อและแม่” อาจสันนิษฐานได้ว่าคนโบราณมองเห็นความสำคัญของแม่
มาก่อน หรือประสบการณ์เมื่ออาตมาเป็นเด็ก สังเกตเห็นพวกที่เขาเล่น
ปลากัด เล่นไก่ชน เขาเลือกแม่พันธุ์ดี ๆ ไก่ก็ต้องเอาแม่ที่พันธุ์ดี ปลากัด
ก็ต้องเอาแม่ที่พันธุ์ดี เอามาผสมกันจึงจะได้พันธุ์ดี ไม่ได้เลือกพ่อพันธุ์
ดีปฏิบัติกันมาอย่างนี้ การที่จะพัฒนาพันธุ์ให้ดียิ่งขึ้นไป ก็ต้องเลือก
แม่พันธุ์ให้ดี แม่จึงมาก่อนพ่อเสมอ

ถ้าหากันในฐานะใครจะมีบุญคุณมากกว่ากัน ก็ต้องขอตอบว่า
เท่ากัน ไม่มีใครมากกว่ากัน บุญคุณพ่อ บุญคุณแม่ไม่เหมือนกัน แต่ถ้าจะ
วัดดวงมากน้อยอย่างไรก็ย่อมถือว่าพอกับแม่ว่ามีบุญคุณเท่ากัน เพราะ
สัมพันธ์อย่างที่ยกกันไม่ได้ กล่าวคือ ถ้าไม่มีพ่อ แม่ก็ย่อมจะมีไม่ได้
แม้แต่ลูกก็เช่นกัน ถ้าไม่มีลูก แม่ก็ย่อมจะเกิดขึ้นไม่ได้ ลูกก็มีความสำคัญ
ที่ทำให้เกิดแม่ขึ้นมา เป็นความสัมพันธ์ที่ยกกันเสียไม่ได้

แม่ของโลก

ตามหัวข้อที่ยกมาวันนี้ในเรื่อง “แม่ที่ท่านยังไม่รู้จัก” เรารู้จักแต่
แม่ของลูก แต่ยังไม่รู้จักแม่ของโลก ถ้าเป็นแม่ที่ถูกต้อง เป็นแม่ที่แท้จริง
ย่อมต้องเป็นแม่ของโลก กล่าวคือโลกมีมาพร้อมแม่ แม่เป็นผู้ที่สร้างขึ้น
มาให้โลกอยู่ได้ เพราะว่าแม่ได้ทำหน้าที่เป็นแม่ผู้ให้กำเนิดของโลก ขอให้
มารดาทั้งหลายจงถือตนว่าเป็นมารดาของโลก เพื่อให้โลกยังคงตั้งอยู่ได้
ให้โลกดียิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อให้โลกเจริญก้าวหน้า ก็เพราะเป็นมารดาของโลก
คือเป็นแม่ของโลก

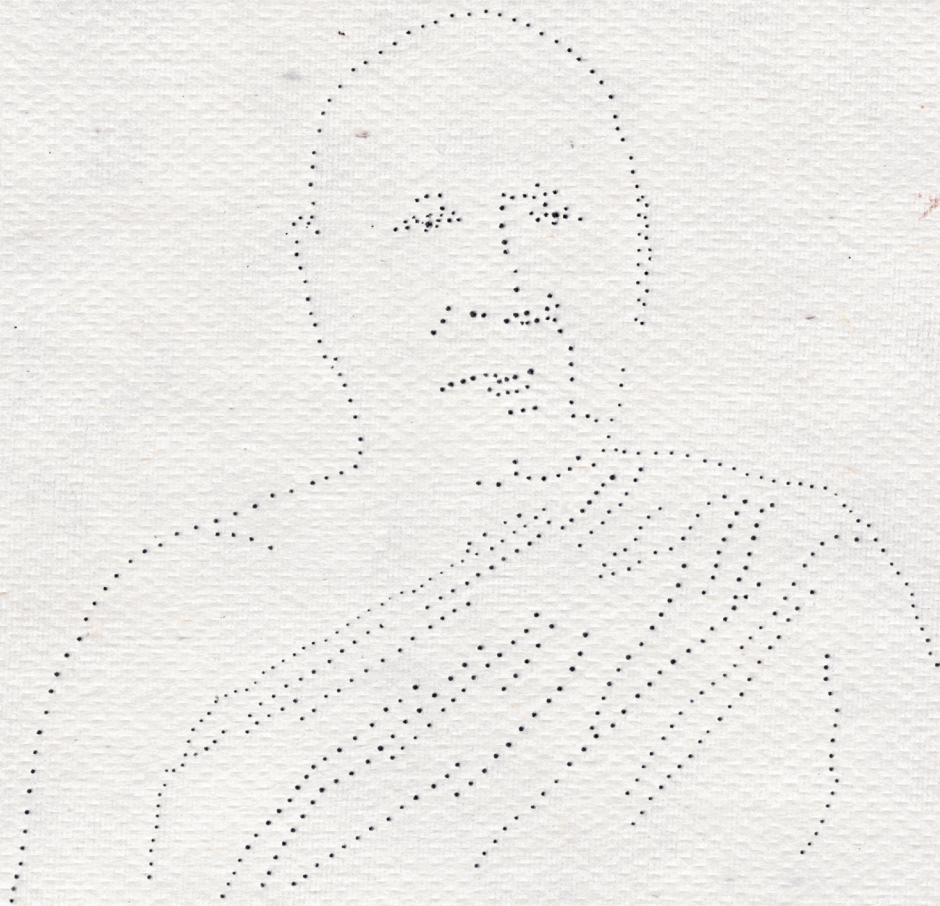
แม่บางคนหรือหลายคน ไม่เคยคิดว่าตัวเองเป็นแม่ของโลก เป็น
แต่เพียงแม่ของลูกคนเดียวก็ยังเป็นไม่ได้ จะไปเป็นแม่ของโลกได้อย่างไร
ขอให้หยุดช่วยกันคิด ก็จะมองเห็นความเป็นแม่นี้ เป็นผู้ให้กำเนิดของโลก
เพราะถ้าไม่มีแม่ โลกก็มีไม่ได้ โลกย่อมจะไม่มีอะไรเหลือ เพราะไม่มีแม่ที่
เป็นผู้นำจิตวิญญาณของสัตว์ผู้เกิดมาแล้ว เมื่อไม่มีแม่ ก็ย่อมจะไม่มีมนุษย์
เป็นแต่เพียงสัตว์เดรัจฉานกันหมด

ขอให้เรารู้จักแม่โดยแท้จริง โดยสมบูรณ์ถึงที่สุดว่าเป็นแม่ของโลก
เพราะเป็นผู้ให้กำเนิดของโลก การรู้จัก แม่ของลูกไม่ใช่ยากลำบาก แต่ว่า
การรู้จักแม่ของโลกนี้ย่อมเป็นสิ่งสูงสุด เพราะเมื่อไม่รู้จักแม่ของโลกแล้ว
ก็เรียกว่า ไม่รู้จักอะไรอยู่มากที่สุดทีเดียว จะพลอยกลายเป็นคนใจแคบ
เห็นแก่ตัว ชนิดที่ว่ามันหาความสุขได้โดยยาก

"...สำหรับภาษาคนธรรมดา
แม่มีความหมายว่า
ผู้ทำให้โลกไม่สิ้นสูญ
ส่วนในภาษาธรรม
มีพระธรรมเป็นแม่
สำหรับที่จะไปให้ถึง
ซึ่งพระนิพพาน..."

พุทธทาสภิกขุ

สมบัติของอุบาสิก

ปัญญานันทภิกขุ*

ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาเรียกว่า บริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ภิกษุณี คือ ภิกษุที่เป็นผู้หญิง อุบาสก คือ คฤหัสถ์ที่เป็นผู้ชาย และอุบาสิกา คือ คฤหัสถ์ที่เป็นผู้หญิง เป็นผู้ที่ศรัทธาในพระพุทธเจ้า เรียกว่า พุทธบริษัท ๔ แต่ในสมัยนี้ เหลือเพียงแค่ ๓ บริษัท คือ ภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา ที่ภิกษุณีหายไป เพราะว่าขาดตอน การที่บุคคลจะเป็นภิกษุณีจะต้องบวชจากสงฆ์ ๒ ฝ่าย คือ เมื่อเข้ารับการอุปสมบทในคณะของภิกษุณีแล้ว ก็ต้องเข้ารับการอุปสมบทในหมู่ภิกษุด้วยจึงจะเป็นภิกษุณีโดยสมบูรณ์ แต่เมื่อฝ่ายภิกษุณีไม่มีอุปัชฌาย์มาเป็นเวลานาน ทำให้ภิกษุณีต้องขาดตอนลง แม้ในปัจจุบันจะเห็นนักบวชผู้หญิงอย่างแม่ชี ก็ถือว่าเป็นเพียงอุบาสิกาเท่านั้น ไม่ได้นับเข้าเป็นภิกษุณีสงฆ์

ภิกษุจึงนับว่าเป็นผู้นำของพุทธบริษัททั้ง ๓ ที่ยังเหลืออยู่ คือ มีหน้าที่ดูแล แนะนำ สั่งสอนอุบาสก อุบาสิกาให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ให้เดินไปในหนทางที่ถูกต้อง ไม่สอนสิ่งที่ผิด มุ่งสอนเฉพาะสิ่งที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ภิกษุจึงต้องสนใจในการศึกษาเล่าเรียน ให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย อาจกล่าวได้ว่า เวลานี้ในเมืองไทย พุทธบริษัท ทั้งภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา มีความเชื่อไม่ตรงตามพระธรรมวินัยอยู่

* คัดจากคำบรรยายอบรมพระภิกษุนวาระ ปี พ.ศ.๒๕๑๙

มิใช่น้อย ไชวเขวออกไปนอกกลุ่มนอกทาง ทำสิ่งที่ออกห่างจากหลัก คำสอนของพระพุทธเจ้า แต่กลับไม่มีใครคอยแก้ไข เพราะเห็นว่า ไม่มีพิษภัยแก่สังคม แต่ทว่าเป็นการผูกרוןของพระศาสนา คล้าย ๆ กับตัวมอดกินไม้ กัดกินไปเรื่อย ๆ นานวันเข้าไม้นั้นก็ ผุร่อนไปตามกาลเวลา การกระทำผิดของพุทธบริษัทที่มาในรูป ของการสอนผิด ปฏิบัติผิด ก็ย่อมทำให้เกิดความเข้าใจผิด จึงนับ เป็นหนอนบ่อนไส้ของพระพุทศาสนา ทำให้พระศาสนาหายไป จากดวงใจของประชาชน เหลืออยู่แต่เพียงชื่อ แต่การปฏิบัติ ไม่ถูกต้อง จึงนับว่านี่ไม่ใช่หน้าที่ของพุทธบริษัท แต่จะต้องช่วยกัน แก้ไข ปรับปรุงให้เข้ากับหลักเกณฑ์เท่าที่เราจะสามารถทำได้ ให้มีความคิด ความเชื่อที่ถูกต้อง

จะขอยกเป็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นที่เชียงใหม่ สมัยก่อน ถ้าเมื่อใดวันเพ็ญ ๑๕ ค่ำ ตรงกับวันพุธ ก็จะมีความเชื่อให้พระมา รับบิณฑบาตในเวลาตี ๑ ถึง ๒ ญาติโยมก็จะมาใส่บาตรกันในเวลา กลางคืน ชาวบ้านเรียกประเพณีว่า ใส่บาตรพระอุปัคต ปฏิบัติกัน มาตั้งแต่สมัยอดีตเป็นเวลานาน แต่ในความเป็นจริงแล้ว ความเชื่อ นี้รับมาจากคตินิยมของชาวพม่า เนื่องจากชาวพุทธพม่านับถือ พระอุปัคต เพราะเมื่อครั้งที่เดินทางไปที่เมืองย่างกุ้งเมื่อนานมา แล้ว ได้เข้าไปพักที่วัดใกล้กับพระเจดีย์ชเวดากอง ในตอนดึก คื่นหนึ่ง มีพระมาปลุกให้ลุกไปรับบิณฑบาต เมื่อเดินทางไปถึงก็ ขึ้นไปบ้านของเศรษฐีแห่งหนึ่ง มีการจุดตะเกียงสว่างไสวไปทั่ว บริเวณ เขานิมนต์พระมา ๑๐๕ รูป ให้มาฉันอาหารโดยจัดให้หนึ่ง กันเป็นโต๊ะเช่นเดียวกันกับโต๊ะจีน หลวงพ่อรูปที่มาปลุกก็พลาง เล่าให้ฟังว่า วันนี้เป็นวันพิเศษ เพราะเป็นวันเพ็ญตรงกับวันพุธ พระอุปัคตขึ้นมาจากสะดือทะเลได้กัณมหาสมุทร เชื่อกันว่าใน โอกาสนี้ถ้าได้ทำบุญกับพระอุปัคตจะเป็นบุญใหญ่ ความเชื่อนี้ ชาวเชียงใหม่จึงรับเอามาจากพม่า เมื่อครั้งที่ตกเป็นเมืองขึ้นพม่า อยู่ ๒๐๐ ปี

เมื่อปี พ.ศ.๒๔๙๒ ได้ขึ้นไปเชียงใหม่ ทำงานเผยแพร่ธรรมะ ปลุกใจประชาชนที่นั่น ตามคำร้องขอของเจ้าขึ้น สีโรส ขอร้องไป ที่ท่านพุทธทาส ท่านไปไม่ได้เลยให้ไปแทน พอไปพักได้ไม่กี่วัน

ก็ตรงกับวันเพ็ญพุธพอดี ตอนนั้นพักอยู่วัดเชิงดอย มีคนเล่าให้ฟังว่ามีตักบาตรอุปัคต ก็นึกไว้ในใจว่าไม่ถูกต้อง ต้องแก้ไข เผื่อปฏิบัติไว้เมื่อใดที่วันเพ็ญจะตรงกับวันพุธอีกจะเวียนมาถึง พออีก ๗ วันจะถึงวันเพ็ญวันพุธก็เริ่มเทศน์ให้ชาวบ้านฟัง ญาติโยมชาวบ้านมาฟังเทศน์กันเยอะ เทศน์ทั้งกลางวัน กลางคืน ๒ เวลาเพื่อบอกกล่าวว่าการทำนั้นไม่ถูกต้อง ให้หยุดเสียตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นไป ฉันรักพี่น้อง เห็นพี่น้องทำถูกต้องก็ชมเชย ถ้าเห็นทำผิดก็จะบอกกล่าว พี่น้องเมื่อฟังแล้วให้เอาไปคิดตรองให้ดี เมื่อเห็นว่าไม่ดีก็ชวนกันเลิกเสีย

เสร็จแล้วจึงไปพูดกับพระ พูดกับเจ้าคณะจังหวัดบอกท่านว่าได้เทศน์เรื่องนี้ให้ชาวบ้านฟัง ไม่เพียงแต่พูดเพียงอย่างเดียว แต่ได้เขียนบทความลงในหนังสือชาวเหนือด้วย ประชาชนได้อ่านกันมาก เจ้าคณะจังหวัดท่านบอกว่าเป็นธรรมเนียมที่ทำกันมานานแล้ว จึงเรียนท่านไปว่าได้ทำไม่ต้องเป็นห่วงดอก เรื่องชาวบ้านผมแก้ไขเอง ให้แก้ไขที่พระเถิด ท่านถามว่าจะแก้อย่างไร เรียนท่านว่าให้ทำจดหมายส่งเวียนไปทุกวัด เมื่อถึงวันเพ็ญวันพุธนี้ห้ามไม่ให้ออกบิณฑบาต เมื่อญาติโยมไม่ออกมาแล้ว พระจะออกมาได้อย่างไร เจ้าคณะจังหวัดท่านก็ยอมทำตาม เช่นหนังสือสั่ง

ทุกวัดในบริเวณตัวเมืองเชียงใหม่ ซึ่งมี ๗๐ กว่าวัด พอถึงวันเพ็ญ
พุทธเข้าจริง ๆ ชาวบ้านก็ไม่ออกมา พระก็ไม่ได้ออกมาบิณฑบาต
มีแต่เพียงพระนอกเมืองใกล้สนามม้า วัดบ้านเด่นออกมา ๒ รูป
มีโยมเที่ยวชี้อวดไปตรวจการเจอพระทั้ง ๒ รูป จึงแจ้งท่านว่าเขา
เลิกแล้ว พระ ๒ รูป ก็กลับวัด ไม่ได้มีการตักบาตรตอนเที่ยงคืน
นับตั้งแต่นั้นจนถึงบัดนี้ ไม่มีพระอุปคุต พระอุปคุตไม่ขึ้นมาจาก
สะดือทะเลอีกแล้ว

เรื่องชาวบ้านนี้แก้ได้ สำคัญอยู่ที่คนแก้ตั้งใจแก้หรือไม่
และเมื่อเราตั้งใจแก้ก็ต้องสร้างตัวเราก่อน สร้างบารมีให้คนเขา
เคารพ เชื่อฟัง ให้เขาเลื่อมใสศรัทธา เมื่อเขาเลื่อมใสศรัทธาแล้ว
เขาก็เชื่อเรื่องที่เรารู้พูด หันมาทำสิ่งที่ถูกได้ แก้ไขได้ คนเราจะแก้
อะไรนั้น ต้องมีสิ่งสำคัญคือความเสียสละชีวิตจิตใจให้แก่ธรรมะ
ยอมตนที่จะปฏิบัติทุกอย่างตามหน้าที่ให้แก่พระพุทธศาสนา ต้อง
เป็นผู้ที่เสียสละแล้วจึงทำได้ ถ้าไม่เสียสละยอมไม่กล้าพูดมากไป
ต้องมึนน้ำใจเด็ดเดี่ยวว่า ยอมเสียสละเพื่อแก้ไขพุทธบริษัท สิ่งใด
ผิดต้องบอก สิ่งใดถูกต้องสรรเสริญ ทำอย่างนี้ก็แก้ไขได้ ทำให้
ชาวบ้านเข้าใจถูกต้องขึ้นในเรื่องราวต่าง ๆ จึงต้องสอนอุบาสก
อุบาสิกาให้รู้จักหลักทางพระพุทธศาสนา สมบัติของอุบาสก
อุบาสิกา มีอยู่ ๕ ประการ คือ

ประการที่ ๑ ประกอบด้วยศรัทธา คำว่า ศรัทธา แปลว่า
ความเชื่อ คือเชื่อพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ มีความเชื่อว่า
พระพุทธเจ้ามีจริง เชื่อว่าพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้สัจธรรมจริง เชื่อ
คำสอนของพระพุทธเจ้าว่าเป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามหลุด
พ้นจากความทุกข์ เชื่อว่าพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าปฏิบัติดี
ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรมเพื่อพ้นทุกข์ สืบศาสนามาจนถึงพวก
เราทั้งหลายจริง อันนี้เป็นหลักความเชื่อ คือเชื่อพระพุทธเจ้า
พระธรรม พระสงฆ์ พระรัตนตรัยนี้อย่างไม่มัวมน่งนุ่น คลอนแคลน
ต้องมั่นคงเด็ดเดี่ยวอยู่ในสิ่งทั้งสาม

เหมือนเราจะรักใครสักคนหนึ่ง เช่นผู้ชายรักเมีย มีศรัทธาในเมียอยู่ จะไม่ไปเที่ยวช้อปปิ้ง ไปเที่ยวบาร์ เพราะเราจะซื้อตรงต่อภรรยาของเรา ว่ารักแท้จะไม่ไปเที่ยวนอกคอก เรื่องของศาสนาก็เหมือนกัน ถ้าจะเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้าแล้ว ต้องมีใจมั่นคงในองค์พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ไม่มัวนอนแ่งนอนแคลน ไม่เอนเอียง ดังเช่นตัวอย่างในธรรมบท เล่าถึงนายสุปปพุทธะขี่เรือไปพึ่งเทศน์พระพุทธเจ้า พึ่งเทศน์เสร็จก็เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธเจ้า มั่นคงไม่คลอนแคลน เชื่อแล้วไม่หวั่นไหว ในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แล้วก็มีคนมาทดลองใจให้พูดว่า พระพุทธเจ้าไม่ดี พระธรรมไม่ดี พระสงฆ์ไม่ดี จะให้เงินเป็นจำนวนมากมาย ให้มากมายหลายกหาปณะ จะให้กินอยู่อย่างสบาย นายสุปปพุทธะบอกว่าอย่าต้องให้พูดอย่างนั้นเลย ข้าพเจ้าพูดไม่ได้ ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นในองค์พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ข้าพเจ้าจะคิดดูหมิ่นไม่ได้ พูดไม่ดีไม่ได้ เขาจะขึ้นเงินให้อีก นายสุปปพุทธะก็บอกว่าทำไม่ได้ นี่แหละเรียกว่ามีความเชื่อมั่นในพระพุทธเจ้า ไม่มัวนอนแ่งนอนแคลน ใครจะมาชวนให้เปลี่ยนก็ไม่ยอมเปลี่ยน ให้ทั้งก็ไม่ยอมทิ้ง เพราะมันคงอยู่ในพระพุทธเจ้า

คนที่นับถือพระพุทธเจ้ามั่นคงแล้ว ก็คงเป็นคอมมูนิสต์ไม่ได้ เพราะการที่จะทิ้งพระพุทธเจ้า ไปนับถือคาร์ล มาร์กซว่าเก่งกว่าแล้วทิ้งไม่ลง เพราะมันคงในพระพุทธเจ้า อย่างนี้เรียกว่าศรัทธามั่น เพราะฉะนั้นถ้าเราจะเป็นพุทธบริษัท บวช ๓ เดือนแล้วก็สึก ออกไปเราก็ขอให้ตั้งตนเป็นพุทธบริษัทชั้นดี ขอให้เป็นพุทธบริษัทชั้นนำในด้าน ปัญญาชน อย่างนำคนไปเที่ยวทำอะไรแปลก ๆ แปลง ๆ มีโอกาสก็แนะนำให้คนอื่น สอนคนให้รู้จักสิ่งถูกให้ตั้งใจไว้ว่า เราจะนำเพื่อนพุทธบริษัทเข้าถูกจุด ให้เป็นพุทธบริษัทที่แท้ พยายามชักจูงใจไปเรื่อย ๆ ถ้าเราพยายามส่งเสริมเด็กของเรา เด็กรุ่นใหม่ให้รู้จักพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง ให้ถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ถูกต้องตามหลัก เกณฑ์ ก็จะเป็นการช่วยฟื้นฟูพระพุทธศาสนา ช่วยบำรุงพระพุทธศาสนาใน

ทางที่ถูก ที่ชอบ นี่เป็นข้อหนึ่ง เรียกว่ามีศรัทธามั่นคงในองค์
พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ไม่คลอนแคลน เมื่อมีความทุกข์
ความเดือดร้อน ถ้าเรามั่นในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์
เราจะไม่ไปทำพิธีรีตอง เช่นการสะเดาะเคราะห์ สะเดาะโชค
ทำเช่นนั้นย่อมจะทำให้เสียเวลาเปล่า

ประการที่ ๒ ให้มีศีลบริสุทธิ์ พยายามที่จะรักษาศีลให้
บริสุทธิ์ ศีลที่ควรจะรักษานั้นไม่มาก ห้าข้อเท่านั้น ไม่ฆ่าสัตว์
ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดินในกาม ไม่พูดโกหก ไม่ดื่มสุราเมรัย

ศีลข้อที่ ๑ เป็นหลักประกันชีวิต

ศีลข้อที่ ๒ เป็นหลักประกันทรัพย์สมบัติ

ศีลข้อที่ ๓ เป็นหลักประกันครอบครัว

ศีลข้อที่ ๔ เป็นหลักประกันการรักษาเกียรติทางการพูดจา
สมาคมแก่กันและกัน

ศีลข้อที่ ๕ เป็นหลักประกันคุ้มกันทุกอย่าง

ศีล ๕ ข้อเป็นหลักประกันเช่นนี้ ซึ่งเป็นเรื่องที่เราควรจะ
ปฏิบัติ แต่บางทีก็ไม่อาจจะรักษาให้บริสุทธิ์เสมอไป อาจจะพลาด
ไปบ้าง พลาดแล้วก็อย่าแก้ไขต่อไป สำรวมระวังต่อไป ศีลนั้นมี
ข้อสำคัญอยู่ที่เจตนา การรักษาศีลอยู่ที่เจตนา “เจตนะนาหัง
ภิกขะเว สิลัง วะทามิ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวความตั้งใจ
ว่าเป็น “ศีล” คือตั้งใจที่จะงดเว้น งดเว้นจากการฆ่าก็เป็นศีล งดเว้น
จากการลักทรัพย์ก็เป็นศีลขึ้นในใจเรา ตั้งใจว่าจะไม่ล่วงเกินใน
ของรักใคร่ของใครอื่นก็เป็นศีล ตั้งใจว่าจะไม่โกหกหลอกลวงใคร
ก็เป็นศีล ตั้งใจว่าจะไม่เสพของมีนเมา ของเสพติดทุกอย่างก็
เป็นศีล ตราบใดที่เรายังตั้งใจว่าจะรักษาศีลก็เป็นศีลอยู่ในตัวเรา
ถ้ารักษาอยู่กับบริสุทธิ์ในตัวเรา เมื่อใดเผลอประมาทไป ความตั้งใจ
หย่อนคลาย ไปล่วงละเมิดศีลเข้า ศีลก็ขาดไป ขาดแล้วเราก็ต้อง
แก้ไขใหม่ ต้องคอยสำรวจตรวจสอบตัวเองอยู่เสมอ

อินเดียซึ่งเป็นเมืองที่นับถือศาสนาอื่นอยู่บ้างไม่มากนัก เพราะเป็นฮินดูส่วนมาก แต่ฮินดูกับพุทธไปกันได้ เพราะฮินดูถือ ศีลเคร่งครัด โดยเฉพาะศีล ๕ ข้อที่แรกเขาเคร่งมาก คนอินเดีย ไม่กินเนื้อสัตว์ นก หรือสัตว์เลื้อยไม่มีใครรังแก กระรอก กระแต เทียววิ่งไปทั่ว สิ่งที่คนฮินดูเชื่อว่าเป็นอาหารพระรามก็ไม่มีใคร รังแก นกยูงตามทุ่งน่ายังมีเดินให้เราเห็น นอกเมืองเดลีมีกวาง เป็นฝูง ๆ ไม่มีใครยิงกวาง ไม่มีคนล่ากวาง ศีลข้อสองเขาก็เคร่งครัด เพราะเขาเกลียดคนเป็นโจร ถ้ารู้ว่าใครเป็นโจร ถูกชาวบ้านรุม ประนาม มีเหตุการณ์บนรถไฟคนไทยวางกระเป๋าไว้แล้วเข้าห้อง น้ำ ออกมากระเป๋ายหาย แต่รู้ว่าใครเอาไป เพราะพูดอินเดียได้ คล่อง เลยพูดกับคนที่ขโมยไปว่าขอคืนให้ดี ๆ ไม่เช่นนั้นจะไว้วาย ให้คนบนรถไฟรู้ คนอินเดียคนหนึ่งเหลือบเห็นเข้า รู้ว่าคนนั้นเป็น หัวขโมย ก็ร้องขึ้นมาว่า “โจโร โจโร” โจโรเป็นคำแชก คนทั้งรถไฟ เลยมารุมที่โจร สุดท้ายก็ได้กระเป๋าคืน

ศีลข้อสามเขาก็เคร่งครัดมาก ผู้หญิงเขาอยู่กับเหย้าเฝ้า กับเรือนไม่ไปเที่ยว แต่ก็มีโสเภณีเหมือนกัน ส่วนศีลข้อสี่ อินเดีย ถือไม่ค่อยได้ เพราะเรื่องพูดเอาแน่นอนไม่ได้ ศีลข้อห้า อินเดีย เขาไม่มีเหล้าขาย ในห้องพักตามโรงแรมหรือบนรถไฟ ในสถานี ทั่วไปเขาไม่มีเหล้าขาย บางรัฐเขาไม่ให้ขาย แต่ก็มียางรัฐให้ขาย เพราะสัปดาห์หนึ่งขายได้หนึ่งวัน เขาขายเฉพาะชาวต่างประเทศ อินเดียแท้ ๆ ไม่ได้ดื่มเพราะเหล้าแพงมาก จึงไม่มีโอกาสได้ดื่ม บ้านเมืองของเขาจึงปกติ เพราะไม่เมาเหล้า อุบัติเหตุไม่ค่อยมี รถขับมาสวนทางกันถนนก็แคบ วิ่งมาก็หยุดหลีกเลี่ยงให้กัน เพราะคนขับไม่เมา ส่วนมากขับช้าใจเย็น

ประการที่ ๓ ไม่ถือมงคลตื่นข่าว แต่เชื่อกฎแห่งกรรม ในหนังสือนวโกวาท ก็ว่าไม่ควรเชื่อมงคล ควรเติม คำว่า “ตื่นข่าว” ลงไปด้วย มงคลตื่นข่าวหมายถึง การถือโชคลาง เช่น ตื่นเข้าได้ยินเสียงตุ๊กแกร้อง ร้องเท่านั้นดี ร้องเท่านั้นไม่ดี ร้องแบบนี้ มีลาภ ร้องเท่านั้นมีคนมาหา เรียกว่า มงคลตื่นข่าว หรือเช่นว่าเชื่อ ในเครื่องรางของขลังว่า สิ่งนี้เอามาไว้กับตัวดีแล้วจะช่วย

ป้องกันภัยอันตราย แก่นไม้กาฝาก หรือการยกบ้านสร้างเรือน
เคยเห็นเขาแขวนลูกมะพร้าว ตันกล้วย ตันอ้อย การทำเช่นนี้ไม่ใช่
แขวนให้เป็นมงคลตื่นข่าว แต่เป็นปริศนาธรรม คือบอกว่าปลูกบ้าน
แล้วก็ให้ปลูกอ้อย ปลูกกล้วย ปลูกมะพร้าวด้วย จะได้เอาไว้มากิน
ในอนาคตภายภาคหน้า

ในเรื่องอุกฤษยามนี้พระพุทธเจ้าท่านมีความเห็นอย่างไร
ท่านบอกว่า ผู้ใดประพตติดีในตอนเช้า ตอนเช้านั้นก็คืออุกฤษดี
ประพตติดีตอนสาย ตอนสายนั้นก็คืออุกฤษดี ประพตติดีตอนเที่ยง
เที่ยงนั้นก็คืออุกฤษดี ประพตติดีตอนบ่าย บ่ายนั้นก็คืออุกฤษดี
ประพตติดีตอนเย็น เย็นนั้นก็คืออุกฤษดี ถ้าผู้ใดประพตติชั่วตอนเช้า
ตอนเช้านี้ชั่ว ชั่วเรื่อยไป เวลาไม่ใช่ส่วนสำคัญ สำคัญอยู่ที่
การกระทำ ทำดีเวลาใดเวลานั้นก็ย่อมดีไปด้วย ทำชั่วเวลาใด
เวลานั้นก็พลอยชั่วไปกับเรา ลำพังเวลาแท้ๆ เขาว่า “อัปยาจะตะ”
หมายถึงเป็นของกลาง ๆ ไม่ดี ไม่ชั่ว เช้า สาย บ่าย เย็น ไม่ชั่ว
อาทิตย จันทร อังคาร พุธ พฤหัสบดี ศุกร์ เสาร์ ไม่ชั่ว เป็นแต่
เพียงสมมติให้เรียกง่ายขึ้นเท่านั้น

มีพระพุทธดำรัสตรัสไว้ว่า “นภขตุตฺ ปรภฺมิมาเนนฺตํ อตฺโถ
พาลํ อูปะจฺจกา อตฺโถ อตฺถสฺส นภขตุตฺ กิ กริสฺสนฺติ ตารกา” แปลว่า
“คนพาลมัวไปดูดวงดาวอยู่ ประโยชน์ก็ผ่านพ้นไปเสีย ประโยชน์
เป็นอุกฤษอยู่ในตัวแล้ว ดวงดาวในท้องฟ้าจะช่วยอะไรได้” คนถือ
โชคลางทำให้เกิดความซัดซั่ว เสียเวลา พระพุทธเจ้าไม่ได้สอน

“ไม่ให้ถือฤกษ์ยาม ถ้าจะดูเวลาต้องดูเวลาที่เหมาะสม เวลาไหน
ที่แดดอ่อน ร่มเย็น เช่นในเวลาสร้างโรงเรียน ก็มีฤกษ์วางหิน
เหมือนกัน แต่ไม่เรียกว่าวางศิลาฤกษ์ เรียกว่า “วางก้อนหินเพื่อ
สร้างโรงเรียน”

ประการที่ ๔ ไม่แสวงบุญนอกเขตพระพุทธศาสนา หมายความว่าไม่ทำบุญนอกพระพุทธศาสนา ในสมัยที่มีศาสนาอื่น
มีคำสอนแบบอื่น ๆ อยู่ในอินเดียมากมาย มีการทำบุญรูปแบบต่าง ๆ
ตามประเพณี เช่นว่ามีการบูชาอัญญ การบูชาอัญญก็คือการจับสัตว์
เป็น ๆ เอามาฆ่าเผาไฟ เพื่อบูชาเทพเจ้า ในครั้งโบราณนั้นทำกัน
เป็นจำนวนมาก ๆ มีการบูชาอัญญด้วยแกะ ๕๐๐ ตัว ม้า ๕๐๐ ตัว
จนถึงกับเอาลูกที่ตัวรักไปบูชาอัญญก็มี โดยหวังเพื่อให้ได้สิ่งที่ตน
ต้องการ เช่น ต้องการความเป็นใหญ่ ต้องการกามคุณ รูป รส กลิ่น
เสียง สัมผัส เลยก็ทำการบูชาอัญญ

ถ้าถือพระพุทธศาสนา เราก็คงไม่ไปฆ่าแพะ ทำทารุณ-
กรรมสัตว์ เพราะว่าการกระทำเช่นนั้นไม่เป็นบุญ หากแต่เป็นบาป
แต่เพราะถือว่าเป็นบุญตามศาสนาของเขา อย่างพี่น้องอิสลาม
เขาฆ่าสัตว์เองก็จะกินได้ ต้องเชือดเอง นาบีโมฮัมหมัดสอนไว้
เพียงเพื่อไม่ให้กินสัตว์ตาย เพราะสัตว์ตายอาจจะจะมีโรคระบาด
แต่ถ้าเราฆ่าด้วยมือของเรา เราก็รับประกันไม่ได้ว่าสัตว์นั้นไม่มี
โรคในตัว เพราะโรคมีอยู่ในเลือดในตัวของสัตว์ ไม่มีใครมองเห็น
ฉะนั้นอิสลามจึงต้องฆ่าด้วยมือ มิฉะนั้นไม่กิน ส่วนเราผู้ที่
เป็นพุทธบริษัท ทำบุญตามวิธีนี้ไม่ได้ เพราะไม่ตรงกับหลักคำสอนใน
พุทธศาสนา ทำบุญที่ตรงกับหลักทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า
บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการ ได้แก่

๑. ให้ทาน ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน การให้
ทานนี้เป็นบุญ ให้เสื้อผ้า ให้ยา ให้ยานพาหนะ

๒. สілมัย คือ บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล

๓. ภาวนามัย คือ บุญสำเร็จด้วยการภาวนา เช่น เรานั่งฝึก
จิตให้เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อย่างนี้เรียกว่า เจริญภาวนา

๔. อปจายนมัย เป็นบุญที่เกิดจากการประพุดิอ่อนน้อม เป็นคนอ่อนโยน อ่อนน้อม ไม่กระด้าง ไม่ถือดี เป็นที่รักใคร่ของ คนที่ประสบพบเห็น นั่นก็เป็นบุญอย่างหนึ่ง

๕. เวยยาวัจจมัย เป็นบุญที่เกิดจากการชวนช่วยช่วยใน กิจกรรมของคนอื่น เห็นใครเขาทำอะไร ไม่อยู่เฉยๆ เข้าไปช่วย ไม่เป็นคนดูตาย เขามีงานอะไร เพื่อนบ้านเรือนเคียง เราไม่อยู่เฉย เช่น งานแต่งงาน งานศพ อย่างนี้เรียกว่า เวยยาวัจจมัย

๖. ปัตติทานมัย บุญที่สร้างด้วยการให้ส่วนบุญ เราทำบุญ แล้วแผ่ส่วนบุญให้คนอื่น ที่เราเรียกว่ากรวดน้ำแผ่ส่วนบุญให้แก่ คนตาย คนเป็นเราก็ให้

๗. ปัตตานุโมทนามัย บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนา เมื่อเขาให้เราก็ต้องอนุโมทนา คือยินดีในบุญนั้น เช่นการบอกว่า ฉันไปทำบุญวัดอุโมงค์ฯ มา ขอแผ่ส่วนบุญให้ เราก็บอกว่า “สาธุ ขอยินดีด้วย” คำกล่าวที่ว่า “ยินดีด้วย” นี้ ไม่ได้กล่าวกันง่าย ๆ ผู้กล่าวจะต้องมีน้ำใจ ไม่ดูหมิ่นน้ำใจผู้อื่นจึงจะกล่าวออกไปเช่นนั้น ได้

๘. รัชมัสสวณมัย บุญสำเร็จด้วยการฟัง หมั่นศึกษาหา ความรู้ทางธรรม ด้วยทางหู เป็นบุญอย่างหนึ่ง

๙. รัสมเทศนามัย บุญสำเร็จด้วยการคอยพูดให้ผู้อื่นฟังให้ เขาเข้าใจ แนะนำเพื่อนมนุษย์ทั้งหลาย ให้รู้จักธรรมะ เมื่อผู้คน เข้าถึงธรรมะมากเท่าไร โลกก็จะยิ่งมีสันติ มีความสุข มีความสงบ มากขึ้นเท่านั้น

๑๐. ทิฏฐชุกัมมัมม เป็นบุญที่สำเร็จด้วยการทำความเห็นให้ถูกต้อง ตีงาม ตรงตามความเป็นจริง (มีสัมมาทิฏฐิ)

ประการที่ ๕ บำเพ็ญบุญแต่ในพระพุทธศาสนา คือ แสวงหาหรือเข้าร่วมกิจกรรมงานบุญในพระพุทธศาสนา เช่น ทำทาน รักษาศีล ตามหลักการทำบุญในบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการ ดังที่กล่าวมาแล้ว

จะเห็นว่านี่เป็นคุณสมบัติแห่งอุบาสก-อุบาสิกา ๕ ประการ ในสมบัติทั้ง ๕ ประการนี้ เราควรถือเป็นหลักปฏิบัติแก่อุบาสก-อุบาสิกา เพราะเมื่อเราได้ชื่อว่าเป็นพุทธบริษัทแล้ว แม้ว่าบางครั้ง จะมีปัญหาบางประการเกิดขึ้น บางสิ่งขัดต่อหลักพุทธศาสนา แต่ว่า คนส่วนมากยังคงปฏิบัติกันอยู่ เรายังต้องอาศัยอยู่ในที่นั้นจะ ทำอย่างไร เหตุการณ์เช่นนี้ต้องอาศัยหลักธรรมะที่เรียกว่า “ปริสัญญุตตา” คือจะต้องรู้จักประชุมชนที่เข้าไปอยู่ด้วย ต้องรู้จัก กาละ เทศะ รู้จักประเพณีธรรม อนุโลมโอนอ่อนไปตามสังคัมใน เบื้องต้น เพื่อให้เกิดความสนิทสนมเป็นกันเอง เกิดความไว้น้ำใจ เชื่อใจ สนิทกันแล้วจึงค่อยพูดค่อยจาหยั่งเสียงทีละคน สองคน แทรกซึมทีละน้อย ๆ มันอธิบายทีละน้อย ๆ ให้เกิดความเข้าใจ ตามวาระและโอกาสที่จะเอื้ออำนวย ไม่ใช่แต่เพื่อช่วยให้คนเหล่านั้น ได้ลืมหืมตา เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง แต่เป็นการจรรโลงสังคัม โดยส่วนร่วมให้มีสัมมาทิฐิ ซึ่งจะนำความสงบสันติสุขมาสู่ชุมชน สังคมนั้นในท้ายที่สุด

ภิกษุณี ถึงสังฆัสตรี

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
(ป. อ. ปยุตฺโต)*

พระพุทธองค์ทรงตั้งภิกษุณีสงฆ์เพื่อประโยชน์แก่สตรีและสังคมในสมัยนั้น

การตั้งภิกษุณีสงฆ์ประโยชน์ทั้งในแง่ฐานะและการศึกษา ในแง่การศึกษาคือทำให้ผู้หญิงหรือสตรีได้มีโอกาสศึกษาเหมือนกับผู้ชาย คือวัดซึ่งเป็นที่อยู่ของพระก็มีทั้งพระผู้ชาย (ภิกษุ) และพระผู้หญิง (ภิกษุณี) เป็นศูนย์กลางของการศึกษาเล่าเรียน เมื่อไปบวชก็ได้ศึกษาเล่าเรียน แม้แต่ศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้เรียกก็จะมีเกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น สามเณรี คือเด็กหญิงที่ได้บวชเป็นสามเณรก่อนจะบวชเป็นภิกษุณีก็เป็นสิกขมานา แปลว่าผู้กำลังศึกษา เมื่อเป็นภิกษุณีก็มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนต่อไปอีกจนเป็นอุปัชฌาย์อาจารย์ วัดจึงกลายเป็นศูนย์กลางของการศึกษาเล่าเรียนสำหรับผู้หญิงด้วย แต่เป็นที่น่าสังเกตในหนังสือวิชาการอย่าง Encyclopaedia Britannica กล่าวถึงการศึกษาของอินเดียสมัยโบราณ ตั้งแต่พุทธกาลว่ามีความเจริญ เคยมีสถิติผู้รู้หนังสือสูงมาก โดยเฉพาะในสมัยพระเจ้าอโศก หลังจากนั้นพุทธศาสนาเสื่อมลง อินเดียก็ทรุดลงทางด้านการศึกษา จนกระทั่งก่อนได้รับเอกราช สถิติผู้รู้หนังสือของอินเดียต่ำอย่างยิ่ง

* สัมภาษณ์โดยคุณหญิง อังสุเมธางกูร คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศ.พ.พ.) เมื่อ ๑๘ ก.ย. ๒๕๒๖ พิมพ์ครั้งแรก นิตยสาร "สตรีทัศน์" ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๔ พ.ย. ๒๕๒๖ - ม.ค. ๒๕๒๗

ในด้านฐานะของสตรีนี้ก็สัมพันธ์กับการศึกษาด้วย คือสตรีมีฐานะดีขึ้นมากเมื่อเทียบกับสมัยก่อนหน้านั้น (ไม่ใช่วัดด้วยความต้องการในปัจจุบัน) ในตอนแรกพระพุทธเจ้าทรงตั้งภิกษุสงฆ์ก่อน ภิกษุณีสงฆ์ยังไม่มี ต่อมาเมื่อจะตั้งขึ้นก็ตั้งขึ้นด้วยความยากลำบาก ซึ่งตามทัศนะของอาตมาที่ได้อ่านเรื่องราวก็เห็นว่า ถ้าถือตามเหตุผลของสังคมสมัยนั้นพระพุทธเจ้าจะไม่ทรงยอมให้มีภิกษุณีสงฆ์ แต่ที่พระพุทธเจ้าทรงให้ผู้หญิงบวชก็โดยเหตุผลที่ว่า ผู้หญิงมีความสามารถที่จะบรรลุธรรม หมายความว่าพระพุทธเจ้ายอมรับว่า ผู้หญิงสามารถจะเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของพุทธศาสนาได้และด้วยเหตุผลนี้จึงให้บวช จึงเกิดภิกษุณีสงฆ์ขึ้น และแม้ภิกษุณีสงฆ์จะยังไม่มีฐานะเต็มที่เท่าพระภิกษุสงฆ์แต่ก็จะเห็นว่ามีฐานะสูงมาก อย่างเช่น ภิกษุณีได้รับความเคารพจากผู้ชายชาวบ้านทั่วไปมากราบมาไหว้ ในพระไตรปิฎกก็มีเรื่องเกิดขึ้นว่า ตอนที่มีภิกษุณีสงฆ์ใหม่ ๆ เมื่อผู้ชายไหว้ ภิกษุณีก็ยังไม่มีความมั่นใจในตัวเอง จึงถามพระพุทธเจ้าว่า ผู้ชายมาไหว้ ภิกษุณียินดีในการไหว้ของเขาได้หรือไม่ พระพุทธเจ้าก็ตรัสว่าได้ในพระสูตร หรือในพระไตรปิฎกนั่นเอง

พระสูตรที่ภิกษุณีเป็นผู้แสดงก็มี เช่น จุฬเวทัลลสูตร นางภิกษุณีชื่อธัมมทินนาเป็นผู้แสดง ท่านตอบคำถามของอุบาสกซึ่งเป็นสามีเก่าชื่อวิสาขอุบาสก ตามเรื่องราววิสาขอุบาสกมาหากราบไหว้แสดงความเคารพพระธัมมทินนาเถรีแล้วถามปัญหาธรรม พระภิกษุณีก็ตอบชี้แจงให้อย่างแจ่มแจ้ง ต่อมาวิสาขอุบาสกไปกราบทูลเล่าเรื่องนั้นแด่พระพุทธเจ้า พระองค์ก็ตรัสสรรเสริญพระธัมมทินนาเถรีว่าเป็นผู้มีปัญญามาก ถึงแม้วิสาขอุบาสกทูลถามปัญหาเหล่านั้นกับพระองค์ ก็จะต้องตอบคำถามอย่างเดียวกับพระธัมมทินนาเถรี พระภิกษุณีชื่อเขมาเถรีก็มีชื่อเสียงมากว่าเป็นบัณฑิตเฉียบแหลมเป็นปราชญ์รอบรู้ แสดงธรรมได้วิจิตรคมคาย มีปฏิภาณดี พระเจ้าแผ่นดินแคว้นโกศลก็เคยเสด็จไปหากราบไหว้ถามปัญหาแก่ภิกษุณีพระองค์นี้ และได้รับคำตอบชี้แจงที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่องอย่างเดียวกัน นี่เป็นตัวอย่างที่แสดงว่าภิกษุณีมีความรู้มากสามารถแสดงธรรมแนะนำสั่งสอนประชาชนทุกชนชั้น ทั้งหญิงชาย ได้รับความเคารพนับถือเป็นอย่างดี

ตามหลักการด้านสังคมของพุทธศาสนา จะเห็นว่าการแบ่งพุทธบริษัทออกเป็น ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ทั้ง ๔ ส่วนนี้มีความสำคัญเป็นองค์ประกอบของชุมชนชาวพุทธด้วยกันทั้งหมด แต่ละส่วนได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้า เช่น ในฝ่ายภิกษุเรามีพระโมคคัลลาน์และพระสารีบุตรเป็นอัครสาวกชาย ขวามือและอัครสาวิกฝ่ายซ้ายมือคืออัครสาวิกฝ่ายขวาชื่อ เขมาเถรี และอัครสาวิกฝ่ายซ้ายคืออุบลวรรณาเถรี และจะมีภิกษุณีที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะในทางปัญญา ในทางธรรมกถึก ในทางบำเพ็ญทาน เป็นต้น แสดงว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ได้รับความเคารพนับถือมาก หรืออย่างในหมู่อุบาสกาแรกก็เห็นชื่อนางวิสาขา ว่ามีบทบาทอย่างยิ่งในวงการพุทธศาสนา ในอรรถกถา มีปรากฏว่าได้รับการยกย่องอย่างยิ่งจากสังคม เวลาที่มีกิจการเรื่องราวทางสังคมก็ขาดไม่ได้ที่จะต้องเชิญนางวิสาขาไป แต่ไม่ค่อยพูดถึงสามีของนางด้วยซ้ำ พ่อครัวของนางวิสาขา ชื่อ มิคเรศฐิกีก็เคารพนางวิสาขามาก นางวิสาขามีฉายาเรียกว่า มิคเรศมารดา แปลว่า นางวิสาขาผู้เป็นมารดาของเศรษฐิมิคาระ คือพ่อครัวของนาง วิสาขานี้เดิมเป็นมิชฌาทีฏฐิ อาศัยนางวิสาขาช่วยจึงกลับมาเข้าใจธรรมะในพุทธศาสนาได้ เศรษฐิมิคาระซึ่งเป็นพ่อครัวจึงเรียกนางวิสาขาเป็นแม่ นางวิสาขาจึงมีฉายาว่ามิคเรศมารดาต่อท้ายชื่อของตนสืบมา แสดงว่าเกียรติของผู้หญิงสมัยนั้นสูงมาก พอพุทธศาสนาเสื่อมลงก็กลายเป็นสังคมฮินดู ผู้หญิงก็หมดฐานะไม่สามารถเข้าถึงจุดหมายของศาสนาได้

อุปสรรคของการฟื้นฟูให้มีภิกษุณีสงฆ์ขึ้นในประเทศไทย

พูดกันโดยหลักการแล้ว การจะมีภิกษุณีสงฆ์ขึ้นนั้นต้องสืบต่อกันมาจากครั้งพุทธกาล เพราะการบวชภิกษุณีต้องอาศัยสงฆ์ ๒ ฝ่าย เมื่อจะมีภิกษุณีบวชรูปหนึ่งก็ต้องมีภิกษุณีสงฆ์เป็นผู้รับเข้า ดังนั้นในเมื่อปัจจุบันภิกษุณีสายเถรวาททั้งหมดสูญไปเสียแล้ว จึงไม่มีผู้บวชให้ ดังนั้นโดยหลักการจึงเป็นไปได้ทางเดียวที่จะเป็นไปได้คือสืบต่อจากทางมหายาน ที่นี้เราจะยอมรับหรือไม่ เพราะทางฝ่ายเถรวาทหมดไปแล้วจบแค่นั้น ถ้าบวชทางมหายาน ก็กลายเป็น

เป็นภิกษุณีฝ่ายมหายาน ไม่ใช่เถรวาท กลายเป็นอีกเรื่องหนึ่งไป แม้แต่ภิกษุสงฆ์ก็เหมือนกัน ในประวัติศาสตร์ลังกาเองภิกษุสงฆ์ก็เคยสูญสิ้นไปจากลังกาเหมือนกัน ก็ทำอะไรไม่ได้ต้องมาขอภิกษุสงฆ์จากประเทศไทยไปบวชให้ แต่ยังเป็นฝ่ายเถรวาทด้วยกันก็จึงสืบต่อไปได้ จึงเรียกพระในลังกาสายที่ไปจากประเทศไทยว่าสยามวงศ์ ดังที่ทราบกันอยู่ในปัจจุบัน

เราไม่ต้องไปติดอยู่ว่าจะต้องตั้งเป็นภิกษุณีสงฆ์ขึ้นก็ได้ หมายความว่า เราอาจตั้งสถาบันนักบวชผู้หญิงของพุทธศาสนาขึ้นในรูปอื่นแทนที่ภิกษุณี ในสมัยโบราณที่เกิดแม่ชีขึ้น อาตมาก็เห็นว่าเป็นความต้องการและเป็นความพยายามร่วมกันของสังคมและของผู้หญิงเอง ที่จะให้ผู้หญิงได้บรรลุจุดมุ่งหมายทางด้านศาสนา ในเมื่อภิกษุณีสงฆ์สูญไปแล้ว แต่แม่ชีคงจะทำบทบาทแทนภิกษุณีได้เพียงบางอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แม่ชีในยุคหลังนี้เราต้องเข้าใจว่าได้เสื่อมลงมาทั้งในสภาพของตัวแม่ชีเอง กิจกรรมที่ดำเนินไปก็พรั่มัว และเสื่อมลงในด้านภาพพจน์ที่สังคมมีต่อแม่ชี ทางออกอย่างหนึ่งของเรื่องนี้ก็คือ ถ้าหากเราเห็นว่าจะฟื้นฟูฐานะบทบาทของแม่ชีได้ก็ต้องจัดตั้งขึ้นให้เป็นสถาบันที่ชัดเจน อย่างที่มีผู้พยายามทำอยู่บ้าง ต้องวางหลักวางระบบให้ดีให้มีการศึกษาอบรมและพัฒนาขึ้นไป แต่ถ้าไม่ชอบรูปแบบนี้ก็อาจจะคิดรูปแบบใหม่ขึ้นอีกให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์โดยเล็งไม่ต้องเป็นภิกษุณีสงฆ์

เมื่อยังไม่มีภิกษุณีสงฆ์แต่มีอุบาสิกา

เรื่องนี้ไม่เฉพาะอุบาสิกา สมัยนี้ความเป็นกลุ่มชนที่เรียกว่าอุบาสก-อุบาสิกา ไม่ค่อยชัดเจนเหมือนสมัยโบราณ ดังนั้นน่าจะพูดรวมไปทั้งอุบาสก-อุบาสิกา ถ้าจะว่าไม่น่าพอใจก็ต้องบอกว่าไม่น่าพอใจทั้งคู่ไม่เฉพาะฝ่ายใด ทั้งชาวพุทธทั่วไปหรืออุบาสก-อุบาสิกาก็ไม่ค่อยรู้ด้วยว่าบทบาทของอุบาสก-อุบาสิกาในสมัยพุทธกาลและสมัยโบราณของไทยเป็นอย่างไร ยิ่งมาในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างปัจจุบันนี้ รูปศัพท์อุบาสก-อุบาสิกาก็ไม่ค่อยได้ใช้และบทบาทก็ไม่มีชัดเจน กลายเป็นบทบาทที่มีในชื่ออื่นตราอื่นแทน ความเป็นอุบาสก-อุบาสิกาก็ไปอิงอยู่กับตราดำแหน่งอื่น

หน้าที่ของอุบาสก-อุบาสิกา

ท่านบอกไว้แต่คุณลักษณะของอุบาสกอุบาสิกาที่ดีไว้ว่าเป็นอย่างไร อย่างในหมวดธรรมต่าง ๆ ก็มีกล่าวไว้ เช่นว่า อุบาสก-อุบาสิกา คือ ผู้ใกล้ชิดพระศาสนาอย่างแท้จริง ควรตั้งตนอยู่ในธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญของอุบาสก เรียกว่า อุบาสกธรรม ๗ ประการ คือ

๑. ไม่ขาดการเยี่ยมเยียนพบปะพระภิกษุ
 ๒. ไม่ละเลยการฟังธรรม
 ๓. ศึกษาในอริยสัจ คือ ฝึกอบรมตนให้ก้าวหน้าในการปฏิบัติรักษาศีลขั้นสูงขึ้น
 ๔. พรั่งพร้อมด้วยความเลื่อมใส ในพระภิกษุทั้งหลายทั้งที่เป็นเถระและนวกะ
 ๕. ฟังธรรมโดยมิใช่จะตั้งใจคอยจ้องจับผิด หาช่องที่จะติเตียน
 ๖. ไม่แสวงหาทักษิโณยภายนอกหลักคำสอนนี้ คือไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา
 ๗. กระทำความสนับสนุนในพระศาสนานี้เป็นที่ต้น คือเอาใจใส่ทำนุบำรุงและช่วยกิจการพระพุทธศาสนา
- และอีกหมวดหนึ่งกล่าวว่า "อุบาสก อุบาสิกาที่ดีมีคุณสมบัติที่เรียกว่า อุบาสกธรรม ๕ ประการ คือ
๑. มีศรัทธา เชื่อมีเหตุผล มั่นในคุณพระรัตนตรัย
 ๒. มีศีล อย่างน้อยดำรงตนได้ในศีล ๕
 ๓. ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรม ไม่เชื่อมงคล มุ่งหวังผลจากการกระทำ มิใช่จากโชคลาง หรือสิ่งที่ตื่นกันไปว่าขลังศักดิ์สิทธิ์
 ๔. ไม่แสวงหาทักษิโณยนอกหลักคำสอนนี้
 ๕. เอาใจใส่ทำนุบำรุงและช่วยกิจการพระพุทธศาสนา
- แต่เรื่องหน้าที่ท่านไม่ได้ตราไว้เป็นส่วนเฉพาะต่างหากถ้าจะพูดถึงก็ต้องรวบรวมจากที่ตรัสสอนในที่หลายแห่ง อย่างไรก็ตามเรื่องบทบาทนั้นเราพอจะศึกษาได้จากเอตทัคคะในด้านต่าง ๆ เช่นเรามีอุบาสกที่เป็นเอตทัคคะในด้านธรรมกถึกเป็นนักแสดงธรรม

เดี๋ยวนี้ไม่มีใครใช้คำนี้สำหรับคฤหัสถ์แล้ว เรียกแต่พระว่าเป็น
ธรรมกถึก แต่ในสมัยพุทธกาลมีอุบาสกที่เป็นเอตทัคคะเยี่ยมใน
ทางธรรมกถึก หรือว่าอุบาสิกาก็มีผู้ที่เป็นเอตทัคคะในด้านเป็น
พหูสูตรเป็นผู้มีความรู้กว้างขวาง แสดงว่าในสมัยนั้นอุบาสิกามี
การศึกษาดีมากเป็นพหูสูตรจึงมีเอตทัคคะในด้านนั้นขึ้น

สิทธิสตรี

เรื่องสิทธิสตรีนี้อาตมาเห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่ต้องพิจารณา
กันให้ชัดเจนและต้องใช้เหตุผลมาก บางทีอารมณ์เข้าไปแทรกมาก
เหมือนกัน เท่าที่ดูลักษณะอาการแสดงออกที่เป็นไปโดยเหตุผลก็มี
อยู่บ้าง แต่มีไม่น้อยที่แสดงออกโดยใช้อารมณ์เหมือนกับว่ามีการ
แก่งแย่งชิงอำนาจกันระหว่างผู้หญิงผู้ชาย หรือมาวัดว่าใครจะแน่
กว่ากัน หรือฉันทก็ไม่กลัวเหมือนกันซึ่งไม่น่าจะเป็นการแก้ปัญหาที่
ยั่งยืนและให้ผลดี เมื่อมีความรู้สึกอย่างนี้แล้วทำให้การพิจารณา
ปัญหาไม่มองตามความเป็นจริงเท่าที่ควร มักมีการเอียงสุดไปด้าน
ใดด้านหนึ่ง ในอดีตเราอาจจะพูดว่าการที่ผู้ชายได้เปรียบเอาเปรียบ
นี่เป็นการเอียงสุดไปด้านหนึ่ง เวลาที่ผู้หญิงจะริเริ่มทำอะไร ถ้า
เข้าลักษณะที่ว่าเมื่อก็นี่ก็เป็นการเอียงสุดไปอีกด้านหนึ่ง แทนที่
จะหาจุดที่ถูกต้อง เช่นเราอาจจะพูดถึงว่าพวกผู้ชายชอบอ้างเรื่อง
ธรรมชาติของผู้หญิงผู้ชายมาเป็นข้อที่ทำให้ผู้ชายเอาเปรียบ หรือ
รักษาความได้เปรียบไว้ พอถึงคราวฝ่ายผู้หญิงพูด เมื่อเห็นว่าผู้ชาย
ยกเรื่องธรรมชาติความเป็นหญิงเป็นชายขึ้นอ้างเพื่อตัวจะได้เอา
เปรียบ ผู้หญิงก็เลยมองข้ามเรื่องของธรรมชาติเสียเลย หันไปมอง
จุดอื่นที่จะเรียกร้องให้ได้สิทธิเท่าเทียมกัน ในแง่ธรรมชาตินั้น
เราต้องยอมรับตามที่มันเป็นจริง ต้องมองและเอามาประกอบการ
พิจารณาอย่างหนึ่งด้วย จุดเสียของเดิมอยู่ที่ว่า ผู้ชายจับเอาเฉพาะ
แง่ที่เป็นประโยชน์แก่ตัว เพื่อเอาเปรียบได้เปรียบ จึงเป็นการเสีย
ดุลย์หรือบิดเบือนคลาดเคลื่อนหรือบกพร่องไป ทีนี้เวลาเราแก้
ปัญหาเราจะถือว่าผู้ชายเอาธรรมชาตินี้มาอ้างเพื่อเอาเปรียบแล้ว
เราไม่ชอบใจเราจะไม่มองเลยก็ได้ เราต้องยอมรับธรรมชาติตาม
เป็นจริง และเอามาเป็นเครื่องพิจารณาประกอบในการแก้ไขด้วย

ถ้าหากการแก้ไขไม่ตั้งอยู่บนฐานแห่งความจริงที่มองอย่างรอบด้าน และด้วยใจเป็นกลางแล้ว การแก้ปัญหานั้นไม่ได้ผลยั่งยืน ต้องคำนึงถึงความจริงและอย่าให้มีการบิดเบือนเอาความจริงนั้นไปเป็นประโยชน์สนองตามต้องการของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่มองในแง่ว่าจะเอาความแตกต่างมาเสริมเกื้อกูลอย่างไร

อีกอย่างหนึ่ง ถ้ายอมรับว่าผู้ชายมีโครงสร้างทางสรีรวิทยาที่ใหญ่กว่าได้เปรียบ ทำให้ในอดีตผู้ชายมีโอกาสจะเอาเปรียบได้ ความเป็นมาของสังคมจึงออกมาในรูปว่าสตรีเสียเปรียบมีฐานะด้อยเรื่อยมา ถ้าเรามองในแง่การพัฒนาความเป็นมนุษย์หรืออารยธรรมที่แท้จะเห็นว่า มนุษย์พัฒนาเพื่อให้พ้นจากความป่าเถื่อน หรือ ความเป็นสัตว์ป่า ซึ่งเอาแรงกายหรืออำนาจเข้าว่า ใครแข็งแรงกว่า มีอำนาจมากอยู่ในภาวะได้เปรียบก็ข่มเหงเอาเปรียบ ส่วนมนุษย์ที่พัฒนาแล้วเจริญหรือมีอารยธรรม แทนที่จะถือกำลังกายหรืออำนาจเป็นใหญ่ก็เปลี่ยนมาถือคุณธรรมสติปัญญาความถูกต้องชอบธรรม และความเกื้อกูลกันเป็นหลักดำเนิน แทนที่จะแสวงหาความได้เปรียบเพื่อเอาเปรียบก็เปลี่ยนเป็นการช่วยจัดสรรโอกาส เพื่อให้ทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพของตน อย่างนี้จึงจะเป็นสังคมอารยชนที่เจริญแล้ว ตามหลักพุทธศาสนายอมรับว่าผู้หญิงก็มีความสามารถเข้าถึงจุดหมายคือบรรลुरुธรรมสูงสุดได้ มีสติปัญญาที่สามารถพัฒนาได้ ในเมื่อเราไม่เอาความได้เปรียบทางกายมาเอาเปรียบ แต่กลับพยายามช่วยเกื้อกูล โดยถ้าหญิงมีข้อที่เสียเปรียบอย่างไร ไม่ได้โอกาสจะพัฒนาชีวิต เราก็แก้ปัญหานั้นเสีย เพื่อสร้างเสริมบทบาทให้ผู้หญิงได้พัฒนาตัวเอง เพื่อเข้าถึงภาวะดีงามสูงสุดที่เขาสามารถจะเข้าถึงได้ อันนี้เป็นวิถีทางของสังคมของอารยชนที่ถูกต้องเป็นธรรม

ในการพิจารณาว่าผู้หญิงมีฐานะด้อยถูกเอาเปรียบนั้นเหตุมาจากอะไร ต้องค้นหาเหตุต้นตอให้ได้จึงจะแก้ปัญหาก็ได้ถูกต้อง เช่นเมื่อเทียบกันกับที่ศึกษาเรื่องชนชั้นอย่างนายทุนกรรมกรเขาบอกว่า เหตุที่นายทุนได้เปรียบเพราะนายทุนเป็นฝ่ายถือครองปัจจัยการผลิต ที่นี้ความได้เปรียบเสียเปรียบของหญิงชายเกิดจากอะไร ทำไมผู้ชายเอาเปรียบผู้หญิงได้ ต้องค้นให้เห็นเหตุ และเหตุ

นั้นจะไม่ใช้ชั้นเดียวอย่างในเรื่องนายทุนกับกรรมกรซึ่งเป็นปัญหา
ระหว่างคนกับคน ซึ่งอาจเป็นชายเหมือนกัน หรือเป็นหญิงเหมือนกัน
แต่เรื่องนี้เป็นปัญหาระหว่างชายกับหญิงไม่ใช่เพียงแค่คนกับคน
แต่คนผู้ชายกับคนผู้หญิง มีปัจจัยธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย
ซึ่งต้องยอมรับเอาเข้ามาพิจารณาด้วย เช่น ถ้าเราจะบอกว่าผู้ชาย
มีโอกาทางสังคมมากกว่า เหตุผลเท่านั้นไม่พอ ต้องสาวต่อไปว่า
การที่ผู้ชายมีโอกาทางสังคมมากกว่านั้นมีเหตุจากอะไร ซึ่งอาจจะ
เป็นเหตุธรรมชาติก็ได้ เมื่อสืบไปถึงเหตุเบื้องต้นนั้นแล้วว่าเหตุนี้
เป็นช่องเอื้ออำนวยให้ผู้ชายเอาเปรียบผู้หญิง ช่องนี้เปิดอยู่จะปิดได้
หรือไม่ ปิดได้ด้วยวิธีการทางธรรมชาติหรือทางสังคม ถ้าหากว่า
ปิดไม่ได้โดยธรรมชาติก็หมายความว่า ภาวะทางธรรมชาติจะเปิด
โอกาสเอื้ออำนวยให้ผู้ชายมีโอกาหรือฉวยโอกาเอาเปรียบได้
เสมอ ไม่วันใดก็วันหนึ่ง ในแง่การแก้ปัญหาจะออกมาในรูปที่เอา
จริยธรรมเป็นแกน ซึ่งจะไปสอดคล้องกับการพัฒนามนุษย์ให้พ้น
จากความป่าเถื่อน แทนที่จะเอาพลังกายหรือเอาอำนาจมาใช้แข่ง
ขันแก่งแย่งครอบงำกัน ก็หันมาสร้างสรรค์โอกาในการพัฒนาสติ
ปัญญาความรู้ความสามารถคุณธรรมให้เกื้อกูลกัน คือผู้หญิงผู้ชาย
จะต้องร่วมมือกันช่วยเหลือกัน เมื่อเห็นว่ามนุษย์จะเป็นฝ่ายไหนก็
ตามมีความสามารถจะพัฒนาตนเองได้ ต้องพยายามสร้างเสริม
โอกาสนั้นขึ้น นี่จะเป็นลักษณะสังคมอารยะที่พึงปรารถนา

สิ่งที่ขอย้ำในที่นี้ก็คือ การใช้พลังกายและอำนาจครอบงำ
รวมทั้งการช่วงชิงแก่งแย่งอำนาจกันฝ่ายหนึ่ง กับ การช่วยกัน
จัดสรรอำนวยโอกาเพื่อให้ทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพของตน
ให้ถึงที่สุดฝ่ายหนึ่งสองอย่างนี้เป็นเครื่องวัดภาวะที่ยังป่าเถื่อนและ
ภาวะที่พัฒนามีอารยธรรมของมนุษยชาติ ในขณะที่สังคมมนุษย์
ยังเดินทางคืบหน้าถอยหลังกลับไปกลับมาอยู่กลางทางระหว่าง
ความป่าเถื่อนกับความมีอารยธรรมอย่างปัจจุบันนี้ ซึ่งการใช้
อำนาจยังมีบทบาทสำคัญอยู่มาก การเรียกร้องต่าง ๆ ก็ยังเป็นสิ่ง
ที่ต้องยอมรับว่ามีความจำเป็นอยู่บ้าง เพราะอย่างน้อยก็ดีกว่า
การถูกข่มเหงเหยียบย่ำโดยสิ้นเชิง และการใช้กำลังเข้าต่อสู้ทำห้ำ
ทำลายกัน ซึ่งเป็นปลายสุดในทางเลวร้ายทั้งสองด้าน

อย่างไรก็ตาม การเรียกร้องเป็นต้นนั้น จะดำเนินไปอย่างพอดีและ
ชอบธรรมก็ต่อเมื่อผู้กระทำตระหนักในมาตรฐานวัดความป่าเถื่อน
และความเจริญอย่างที่ได้กล่าวถึงข้างต้น

อีกอย่างหนึ่งที่ต้องเน้นไว้ด้วย คือ เท้าที่สังเกตการเรียกร้อง
สิทธิสตรี (และการเรียกร้องอื่น ๆ) เท้าที่ทำกันอยู่ มักดำเนินไปใน
ลักษณะที่เป็นการส่งเสริมค่านิยมแห่งเกียรติยศอำนาจคือยอมรับ
หรือเชิดชูใฝ่ทะยานต่อการมีเกียรติยศอำนาจความสูงเด่นในสังคม
การมีตำแหน่งใหญ่โต การเป็นผู้บริหาร มีทรัพย์สินบริวาร เป็นต้น
ยอมรับเชิดชูว่าฐานะเหล่านี้เป็นสิ่งสูงส่งและให้เห็นว่างานบ้านและ
การทำหน้าที่ของแม่เป็นสิ่งต่ำต้อยด้อยค่า แทนที่จะทำในทาง
ตรงข้าม กล่าวคือ ขอเสนอแนะว่าสิ่งที่น่ากระทำก็คือ การเรียกร้อง
สิทธิไปพลาง พร้อมกันนั้นก็พยายามลดถอนหรือทำลายค่านิยม
แห่งเกียรติยศอำนาจ และเชิดชูค่าแห่งการทำหน้าที่ของมารดา
และงานบ้าน ความจริง ไม่ว่าสังคมจะผันผวนเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร
งานของแม่อีกยังคงมีความสำคัญอยู่เรื่อยไป ต่อไปข้างหน้า ฐานะ
ที่จำเจซ้ำซากนี้ ก็อาจปรากฏความสำคัญเป็นสิ่งสูงส่งที่สังคมยกย่อง
เชิดชูขึ้นได้อีก เมื่อว่าโดยประสิทธิภาพและผลดีต่อเด็กต่อความ
เจริญงอกงามของมนุษยชาติแล้ว มีใครจะทำหน้าที่ดูแลเด็กได้ดี
กว่าสตรี ควรหรือที่สตรีจะปล่อยฐานะนี้ให้หลุดไปจากตน หรือ
ยอมให้สังคมพยายามฐานะนี้ว่าต่ำต้อยด้อยค่า ถ้าคนยังมีลูก ถึงหญิง
จะเป็นรัฐมนตรีก็น่าจะเป็นแม่ที่ดีด้วย

ความเป็มนุษย์ที่แท้ บนเวทีแห่งความรักทุกแม่

พระไพศาล วิสาโล*

คนเราไม่ได้อยู่ด้วยข้าวปลาอาหารเท่านั้น เรายังต้องอาศัย
สิ่งอื่นด้วย และหนึ่งในบรรดาสิ่งที่จำเป็นต่อชีวิตและต่อความเป็น
มนุษย์ของเราก็คือ ความรัก ที่จริงแล้ว หากปราศจากความรัก แม้แต่
ข้าวปลาอาหารเพื่อความอยู่รอด ก็คงจะเกิดขึ้นได้ยาก อย่างไรก็ตาม
มนุษย์เราไม่ได้ต้องการแค่มีชีวิตอยู่รอดเท่านั้น หากยังต้องการความ
สุขและความเจริญงอกงามด้วย ความรักนั้นทำให้ความเป็นมนุษย์เกิด
ขึ้นได้ และเจริญงอกงาม ถ้าปราศจากความรักแล้ว กล่าวได้ว่าความ
เป็นมนุษย์ก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ด้วยซ้ำ อานุภาพของความรักจะเห็นได้
ชัดก็ต่อเมื่อเรานึกถึงความรักของแม่ ปราศจากความรักของแม่
แม้เราจะเกิดขึ้นมาได้ในโลกนี้ ก็ไม่สามารถจะอยู่รอดได้ หลายชีวิต
ปฏิสนธิขึ้นมา อาจจะไม่ใช่เพราะความรักของพ่อแม่ แต่เมื่อปฏิสนธิ
แล้ว ความรักของแม่เป็นพลังสำคัญที่ทำให้อยู่รอดและสืบตาดูโลกได้
ในที่สุด

* ถอดคำบรรยายจากปาฐกถา เปิดโครงการอุทยานการเรียนรู้แห่งความรักและสันติภาพ
“พิพิธภัณฑ์แม่” (Mother's Spiritual Museum) ๑ ม.ค. ๒๕๕๗

เมื่อเราก็กำเนิดขึ้นมา เราไม่สามารถรับประทานอาหารอื่นใดได้เลย นอกจากน้ำนมของแม่ ถ้าปราศจากน้ำนมของแม่แล้ว แม่เพียงแค่ว่ามีชีวิตให้อยู่รอดก็เป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตามความรัก ไม่เพียงช่วยให้เรามีชีวิตอยู่รอดและเติบโตเท่านั้น นอกจากกายจะเติบโตแล้ว ใจของเราเองงามได้ ก็เพราะความรักของแม่ ความเอาใจใส่ของแม่ ทำให้จิตใจของเราได้รับการเติมเต็ม ใจที่ไม่ได้รับความรักซึ่งมีจุดตั้งต้นจากแม่ ย่อมเป็นใจที่พร่อง ขาดแคลน และหิวโหยอยู่เสมอ ความรักของแม่มยังปลูกฝังบวกลงในใจเรา คนเราทุกคนล้วนแล้วแต่มีพลังบวกลงในใจ เช่น คุณธรรม ความใฝ่ดี อาตมาเชื่อว่า คุณสมบัติดังกล่าว เกิดขึ้นมาพร้อมกับความเป็นมนุษย์ แต่ว่าคุณสมบัตินี้ดังกล่าว ไม่สามารถที่จะมีพลังได้ หากปราศจากการปลูกกระตุ้นด้วยความรัก และความรักที่สามารถกระตุ้นพลังบวกลงในใจเราให้มีอานุภาพอย่างยิ่งก็คือ ความรักของแม่

เมื่อใดก็ตามที่เราขาดความรัก ใจเราก็มารู้สึกขาดพร่อง โหยหา และเป็นทุกข์ มีบุคคลจำนวนไม่น้อยที่กำลังรำพ้อ หลายคนกำลังรำพ้อ และหากไม่ได้รับความรักจากคนที่เป็นตัวแทนของแม่แล้ว ก็เชื่อได้เลยว่า เขาจะรู้สึกโหยหา อาจจะเป็นความโหยหาที่รบกวนเขาไปตลอดชีวิต ใจของเขาจะเรียกร้องความรักอย่างไม่มีวันหยุดหย่อน ยิ่งไปกว่านั้นจิตใจที่พร่องความรักสามารถผลักดันให้ทำสิ่งที่เลวร้าย เช่น ทำร้ายผู้อื่นอย่างไร้ความปรานี อาชญากรหลายคน หากสืบประวัติจะพบว่า ในวัยเด็กเขาไม่ได้รับความรักจากแม่ ข้ายังถูกกระทำจากผู้ที่มีอำนาจมากกว่า มันทำให้เกิดบาดแผลในจิตใจของเขา ทำให้เขาต้องการการเยียวยา และหากไม่มีบุคคลใดที่จะให้ความรักแก่เขา เยียวยาเขาด้วยความรัก เหมือนความรักของแม่แล้ว พลังบวกลงในใจเขาก็จะอ่อนล้า จิตใจถูกรอบงำด้วยพลังลบที่สามารถผลักดันให้เขาทำร้ายผู้อื่นในที่สุด

เมื่อขาดความรักที่มีจุดเริ่มต้นจากแม่ คนเราย่อมเป็นทุกข์ เป็นทุกข์เพราะความโหยหา เป็นทุกข์เพราะความรู้สึกพร่อง หรือเป็นทุกข์เพราะรู้สึกว่ตนเองไม่มีคุณค่าเพียงพอที่จะได้รับความรักจากแม่ ความรู้สึกเหล่านี้ก็จะบดบังจิตใจของเขา หลายคนมีบาดแผล เมื่อพบว่าแม่ได้ทิ้งเขาไปตั้งแต่ยังเด็ก แม่อาจทิ้งเพราะเหตุจำเป็น

หรือทั้งเพราะว่าความตายได้พรากแม่ไป แต่สำหรับเด็กที่ปราศจากความรักของแม่ เขาจะรู้สึกเสมอว่า เขาไม่มีคุณค่าเพียงพอที่แม่จะอยู่กับเขา ดูแลเขา คนที่รู้สึกเช่นนี้ย่อมมีความทุกข์อย่างยิ่ง และต้องใช้เวลานานกว่าที่จะเยียวยาบาดแผลดังกล่าวได้ หรือสามารถมองเห็นคุณค่าตัวเอง จนมีความมั่นใจที่จะดำเนินชีวิตในโลกนี้

เมื่อปราศจากความรัก เราย่อมขาดพลังในการทำ ความดี ความไฝต่ำย่อมครอบงำง่าย คนเราเมื่อเกิดมา แม่มีพลังแห่งความดีติดตัวมาแต่กำเนิด แต่พลังลบหรือพลังแห่งความไฝต่ำก็ตามมาด้วยเหมือนกัน ใครก็ตามที่ได้รับความรักจากแม่เป็นจุดเริ่มต้น พลังบวกหรือพลังแห่งความดีก็จะได้รับการกระตุ้นเร้าจนสามารถมีชัยต่อพลังแห่งความไฝต่ำได้ แต่หากปราศจากความรักของแม่เสียแล้ว ก็เป็นการยากที่พลังความดีจะได้รับการกระตุ้นเร้า จนมีกำลังต้านทานพลังไฝต่ำได้ นั่นก็หมายความว่า ในที่สุดพลังไฝต่ำก็สามารถครอบงำจิตใจเขา ทำให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน มองโลกทั้งโลกด้วยความรู้สึกลบ และพร้อมที่จะทำร้ายผู้คนหรือเบียดเบียนเอาไรต์เอาเปรียบเมื่อมีโอกาส

คนที่เป็นฆาตกรหรือผู้ทำร้ายเด็กตัวเล็ก ๆ ล่วงละเมิดเยาวชนที่อ่อนแอกว่า คนเหล่านั้นหากสาวประวัติไปก็จะพบว่าเป็นเพราะเขาขาดความรักจากแม่ ดังคนซึ่งเป็นชาวเมื่อเร็ว ๆ นี้ ที่ไปล่วงละเมิดเด็กหญิงและฆ่าเด็กไปหลายคน พฤติกรรมดังกล่าวเชื่อว่า เป็นเพราะเขาไม่ได้รับความรักจากแม่ตั้งแต่เล็ก เนื่องจากเป็นเด็กกำพร้า ในวัยเด็กเขาคงถูกกระทำจากผู้ใหญ่ ครั้นโตเป็นผู้ใหญ่ก็หันมาใช้อำนาจกับเด็กอย่างควบคุมตนเองไม่ได้

ความรักของแม่ทำให้ความดีในใจของเรางอกงามและทำให้ความเป็นมนุษย์ของเราเบ่งบาน ประดุจดอกบัวที่เบ่งบานยามต้องแสงอรุณ เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่าเมื่อแม่ได้มอบความรักแก่เรา ใจเราย่อมสัมผัสได้ถึงความเมตตา เราย่อมรู้ชาติแห่งเมตตาว่าซาบซึ่งประทับใจเพียงไร ความซาบซึ่งประทับใจนี้แหละที่สามารถปลุกเร้าบันดาลความเมตตาในใจของเราให้งอกงามขึ้นด้วยเช่นกัน เป็นเพราะแม่เป็นแบบอย่างของความดี ความเสียสละและความสุข เราจึงเห็นคุณค่าของ

การเสียสละ และรู้จักที่จะทำความดี ปราศจากซึ่งแบบอย่างแห่งความดีแล้ว ยากที่ปัญญาชนคนเราจะเห็นความดีมากพอที่จะมอบสิ่งนั้นให้กับผู้อื่น หรือเสียสละเพื่อผู้อื่นที่ไม่ได้เป็นญาติพี่น้องหรือมิตรสหาย

แม่เป็นผู้ที่สอนให้เรารู้จักผิดชอบชั่วดี เพราะแม่อยากให้เราเป็นคนดี คำสอนของแม่ทำให้เราเกิดความรู้ผิดรู้ชอบ ความรู้ผิดรู้ชอบนี้แหละนำไปสู่สัมมาทิฐิ เป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดการทำความดีอย่างต่อเนื่อง ดังที่กล่าวไว้แล้วว่า ความรักของแม่ทำให้ใจของเราได้รับการเติมเต็ม และเมื่อใจได้รับการเติมเต็มก็มีความสุข ความสุขนี้เองคือสิ่งชะโลมใจและหล่อเลี้ยงความดีให้เจริญงอกงาม ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นได้เพราะแม่อยู่กับเรา ใกล้ชิดเรา แต่ถึงแม้แม่จะจากไป แต่การที่ท่านได้สอนหรือเป็นแบบอย่างก็สามารถเตือนใจให้เราอยากทำความดี และมีกำลังที่จะเอาชนะความชั่วได้

ความรักของแม่ช่วยให้เรารู้จักโลก ทำให้เราเกิดพัฒนาการทางสติปัญญา ไม่ต้องอธิบายมาก ก็เห็นชัดว่าแม่เป็นครูคนแรกของเราคคนเราจะเติบโตได้ต้องมีความงอกงามทั้งอารมณ์และสติปัญญา ความงอกงามทางอารมณ์นั้น ทำให้เราใฝ่ดีและมีความสุข ขณะเดียวกันความงอกงามทางสติปัญญาทำให้เราเข้าถึงความจริงของชีวิตและโลก ซึ่งทำให้เราสามารถอยู่ในโลกและเกี่ยวข้องกับสรรพสิ่งรอบตัวได้อย่างมีคุณค่า มีความหมาย และผาสุก

ความรักไม่เพียงประเทืองอารมณ์เท่านั้น แต่สามารถหล่อเลี้ยงสติปัญญาของเราให้เจริญงอกงามได้ ความรักของแม่ทำให้ลูกเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตน ที่จริงไม่เพียงเฉพาะแต่ความรักของแม่เท่านั้น ความรักของครูก็ทำให้เราเกิดความใฝ่รู้ มีฉันทะในการเรียนรู้ และกล้าสู้สิ่งยาก ความรักของแม่และครู ย่อมเป็นแรงบันดาลใจให้ลูกและศิษย์ มีความเพียรพยายาม กล้าเผชิญอุปสรรค และกระตุ้นเร้าให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง

ในฐานะที่เป็นครูคนแรก แม่ไม่เพียงให้คำแนะนำสั่งสอน แต่ยังให้แรงบันดาลใจ มีคำกล่าวว่า “ครูธรรมดานั้นแค่สอน ครูที่ดีสาธิต ส่วนครูที่ดีที่สุดสร้างแรงบันดาลใจ” อาตมาเชื่อว่าหลายคนได้พบแรงบันดาลใจในการที่จะเรียนรู้จากแม่ และจากครู แรงบันดาลใจ

จะเกิดขึ้นก็เพราะความรัก ทั้งต่อวิชาที่ครูสอนและต่อตัวเด็กเองที่
เป็นผู้เรียน หลายคนกลายเป็นครูที่มีความรักในศิษย์ มีความรักใน
วิชาที่ตัวเองสอนและทำให้เด็กเกิดแรงบันดาลใจใฝ่รู้ เพราะฉะนั้น
ความรักและความรู้เป็นสิ่งที่อยู่คู่กัน ความรักไม่เพียงเป็นแรงขับ
เคลื่อนให้ทำความดีเท่านั้น แต่ความรักยังนำมาซึ่งความใฝ่รู้และ
การเติบโตทางสติปัญญา

ความรักความเมตตาและน้ำใจของผู้คนสามารถปลุกพลังแห่ง
ความดี และทำให้เรามีสติปัญญางอกงาม โดยเฉพาะต่อวิชาความรู้จาก
ตำราหรือในโรงเรียนเท่านั้น แต่รวมถึงความรู้เกี่ยวกับชีวิตและโลก
เด็กที่หิวโหย หากได้รับน้ำใจ ได้รับอาหารจากคนแปลกหน้า เขาย่อม
ซาบซึ้งในคุณค่าของเมตตาและย่อมมีน้ำใจต่อคนที่หิวโหยเช่นกัน
ตรงกันข้ามกับคนที่ไม่เคยได้รับความรักความเมตตาหรือใคร ย่อม
ยากที่เขาจะมีความรักความเมตตาต่อคนอื่นได้ นี่คือพลังในการทำ
ความดี ในเวลาเดียวกันก็ทำให้เกิดความเข้าใจในชีวิตมากขึ้นว่ามนุษย์
ทุกคนย่อมมีความสุขเมื่อได้รับเมตตา นี่เป็นความรู้ขั้นพื้นฐานที่จำเป็น
มากสำหรับการมีชีวิตอย่างมีความสุขและเกื้อกูลในโลก เพราะหาก
เราไม่ประสบด้วยตนเองว่าความรักนั้นทำให้มีความสุข เราจะรู้ได้
อย่างไรว่าความเมตตาของเรานั้นสามารถจะก่อความสุขและความ
ซาบซึ้งใจแก่ผู้อื่นได้

ความดีของผู้คนช่วยให้เราเกิดการเรียนรู้หลายอย่าง ไม่ใช่
แค่เพียงความประทับใจเท่านั้น อาตมานึกถึงคน ๆ หนึ่งที่เป็นชาว
เมื่อ ๒-๓ เดือนก่อน เขาเป็นนักปั่นจักรยานที่มีชื่อมากของอิตาลีใน
สมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ชื่อจีโอ บาร์ตาลี เราคงทราบดีว่าช่วงสง-
ครามโลกครั้งที่สอง ชาวยิวจำนวนมากไม่อยู่ในยุโรปหรือทั้งในอิตาลีถูก
ส่งไปยังค่ายนรก จนมีคนตายถึง ๖ ล้านคน แต่ก็มีชาวยิวหลายคน
ที่ได้รับการช่วยเหลือให้ปลอดภัย บาร์ตาลีก็เป็นคนหนึ่งช่วยให้ชาว
ยิวในอิตาลีมีที่พักพิงและสามารถเดินทางออกนอกประเทศได้ เขาช่วย
ทำพาสปอร์ตปลอม ทำเอกสารปลอมให้ชาวยิวที่กำลังหลบซ่อนตัว
สามารถเดินทางไปยังประเทศที่ปลอดภัยหลายคน แต่เขาไม่เคย
แพร่พรายถึงวีรกรรมของเขาเลย แม้สงครามจะสิ้นสุดลง ก็มีไม่กี่คน
ที่รู้ว่าเขาเคยทำอะไรไว้ มีคนหนึ่งเอ่ยปากชมว่า เขาคือวีรชน แต่เขา

ปฏิเสฐ เขาบอกว่า คนที่เป็นวีรชนที่แท้จริงคือ คนที่เจ็บปวดในจิตวิญญาณ ในหัวใจ ในดวงจิตเพื่อคนที่ตนรัก คนเหล่านี้คือวีรชนอย่างแท้จริง “ผมเป็นเพียงแค่นักปั่นจักรยาน”

บาร์ตาลีทำวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ แต่เขาไม่รู้สึกละเลยว่าเขาทำอะไรที่ยิ่งใหญ่ และไม่เคยคิดจะบอกเล่าป่าวประกาศถึงวีรกรรมดังกล่าว อาตมาเชื่อว่าใครที่ได้ฟังเรื่องราวของเขาย่อมรู้สึกประทับใจในตัวเขา ไม่ใช่ประทับใจในความกล้าและความเสียสละของเขาเท่านั้น แต่ยังประทับใจในความอ่อนน้อมถ่อมตนของเขาด้วย เรื่องราวของคนเหล่านี้สอนให้เราว่า มนุษย์ที่แท้เป็นผู้ที่มีน้ำใจ “หัวใจเขาใหญ่” แต่ “อตัตาเขาเล็ก” เขามีความสุขที่ได้ทำความดีแต่ไม่คิดโอ้อวด คนทั่วไปนั้นเวลาทำความดี มักอดไม่ได้ที่จะป่าวประกาศให้คนอื่นรู้ หากไม่มีใครรู้จะรู้สึกเป็นทุกข์อึดอันตันใจ แต่บาร์ตาลีกลับไม่มีความรู้สึกแบบนี้เลย เพราะตัวตนเขาเล็กมาก การมีหัวใจใหญ่อตัตาเล็ก เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามาก ทำให้เรามีความสุขและอยู่ในโลกนี้ได้ โดยไม่จำเป็นต้องประกาศตนถึงความยิ่งใหญ่ของเรา

ที่พูดมาทั้งหมดนี้ เพื่อชี้ว่าความรักที่ได้รับจากผู้อื่นช่วยให้ความเป็นมนุษย์ของเราเจริญงอกงามอย่างไรบ้าง แต่นอกเหนือจากการได้รับความรักแล้ว การให้ความรัก ความมีน้ำใจ การเสียสละต่อผู้อื่น ก็ช่วยพัฒนาความเป็นมนุษย์ของเราให้สมบูรณ์ได้ด้วย คนที่อตัตาเล็กหัวใจใหญ่อยอมพร้อมเสียสละชนิดที่กล้าเอาชีวิตเข้าแลก แต่อีกด้านหนึ่งการเสียสละเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นก็ช่วยทำให้อตัตาของเราเล็กลง หัวใจใหญ่ขึ้น และจิตใจงอกงาม การเสียสละ การช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ไม่ได้เป็นประโยชน์ต่อคนอื่นเท่านั้น แต่เป็นประโยชน์แก่ตัวเราด้วย

เด็กผู้หญิงคนหนึ่งอายุ ๑๔ ปี ชื่อน้องด้าย เป็นอาสาสมัครช่วยเด็กอ่อนบ้านปากเกร็ด ซึ่งมีเด็กถูกทิ้งตั้งแต่ ๓ เดือน ถึง ๙ ขวบ บางคนพ่อแม่ไม่ได้ทั้งแต่ไม่มีกำลังเลี้ยงก็มามอบให้บ้านปากเกร็ดดูแล ที่นั่นต้องการจิตอาสาหลายคน น้องด้ายก็ไปเป็นอาสาสมัคร หลังจากน้องด้ายไปเป็นอาสาสมัครพักใหญ่ แม่ของน้องด้ายก็พบกับความเปลี่ยนแปลงในตัวเธอคือ เธอนิ่ง สุขุม ใช้อารมณ์น้อยลง และรับฟังคนอื่น

มากขึ้น รวมทั้งแม่ด้วย ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้เกิดจากอะไร แต่เกิดจากการที่เธอได้ไปดูแลเด็ก

เช่นเดียวกับชายวัย ๓๐ ปี ชื่อโปง เขาไปเป็นจิตอาสาบ้านปากเกร็ดเช่นเดียวกัน หลังจากไปดูแลเด็กไม่กี่เดือน เขาสังเกตว่าตัวเองใจเย็นขึ้น และยังส่งผลถึงคนอื่นด้วย เขาพบว่า การพูดจาที่หนักกับลูกน้องไม่ใช่เรื่องต้องฝึกอีกต่อไป เขาอธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงของตัวเองว่า “เมื่อเราดูแลใส่ใจเด็ก เราจะอ่อนโยนไปเองโดยอัตโนมัติ ในขณะที่เราพยายามให้เขามีพัฒนาการที่ดี เขาก็ช่วยขัดเกลาให้เราอ่อนโยนในเวลาเดียวกันด้วย” นี่เป็นตัวอย่างที่ชี้ว่าความรักที่มอบให้กับผู้อื่นสามารถกลับมาขัดเกลาและพัฒนาจิตใจของเราได้

ความรักที่เรามีต่อผู้อื่นยังสามารถทำให้เราเอาชนะความโกรธเกลียดได้ แม้กระทั่งเมื่อต้องสูญเสียคนที่รัก ความเมตตาความมีน้ำใจสามารถยกจิตยกใจของเราให้ออกจากความทุกข์และความเจ็บปวด อีกทั้งสามารถขัดเกลาจิตใจเราให้เจริญงอกงามได้ ความเมตตาทำให้ความเป็นมนุษย์ของเราเจริญงอกงามขึ้นมาได้ จะเห็นว่าความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ต้องมีเมตตาหรือความรักเป็นพลังขับเคลื่อน เพราะความรักความเมตตาทำให้มนุษย์เรายอมลำบาก มีความพากเพียรพยายาม แม้จะต้องประสบกับความทุกข์ยากลำบาก แต่เมื่อระลึกถึงประโยชน์ของสรรพสัตว์ก็ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค สามารถก้าวข้ามความลำบากได้ และเมื่อใดที่บรรลุถึงสัจธรรม พัฒนาค้นจนถึงที่สุดแล้วก็จะหมดซึ่งความเห็นแก่ตัว ทำให้ความเมตตากรุณาแผ่กระจายอย่างไม่มีประมาณ เป็นความเมตตายิ่งกว่าเดิม เพราะไม่มีความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนแล้ว

ความเมตตากรุณาอย่างแท้จริง เกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลเจริญปัญญาอย่างถึงที่สุด จนเห็นว่าแท้จริงแล้วตัวตนไม่มีจริง ถึงตอนนั้นความเห็นแก่ตัวหรือความยึดมั่นถือมั่นก็หมดสิ้นไป สามารถที่จะเกื้อกูลแก่สรรพสัตว์ได้อย่างไม่มีที่สุดไม่มีประมาณและไม่มีที่รักที่ชัง ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า พระองค์ทรงมีเมตตาต่อพระราหุลอย่างไร ก็ทรงมีเมตตาต่อพระเทวทัตอย่างเดียวกัน ในใจของพระองค์ ไม่มีการแบ่งแยกระหว่างพระเทวทัตที่มุ่งปองร้ายเอาชีวิตพระองค์ หรือพระ

ราहुลซึ่งเป็นลูกชายของพระองค์เลย ถึงที่สุดแล้ว ความเป็นมนุษย์
ที่สมบูรณ์คือ การมีความรักอย่างไม่มีประมาณ เพราะมีปัญญาเห็น
แจ้งในสัจธรรมอันลึกซึ้ง ความกรุณาทำให้เราทำความดี ปัญญา
ทำให้เราเข้าถึงความจริง ทั้งความดีและความจริงทำให้เราเข้าถึง
ความสุข แม้พระพุทธองค์ทรงมีเมตตาอย่างไม่มีประมาณต่อทุกคน
แต่หากผู้คนเหล่านั้นยังมีความทุกข์อยู่ ก็ไม่สามารถทำให้พระองค์
ทุกข์ตามไปด้วย เพราะเมตตาของพระองค์เป็นเมตตาที่ไม่ปรารถนา
ผล ทำเต็มที่แต่หากว่าไม่สามารถช่วยได้ ใจก็เป็นอุเบกขา

อย่างไรก็ตาม สำหรับพวกเราซึ่งเป็นปุถุชน การเป็นมนุษย์ที่
สมบูรณ์นั้นแม้เป็นอุดมคติ เข้าถึงได้ยาก แต่ก็ควรถือเป็นจุดหมาย
แห่งการดำเนินชีวิต เหมือนดาวเหนือที่เป็นสิ่งนำทางผู้เดินทางไกล
ในยามค่ำคืน การเป็นมนุษย์ที่แท้คือ การมีเมตตา มีปัญญาและสามารถ
เข้าถึงความสุขได้ มนุษย์ที่แท้คือ ผู้ที่จิตเป็นอิสระไม่ถูกครอบงำด้วย
โลกธรรมใด ๆ

"...ความรักของแม่
ทำให้ความดีในใจของเรางอกงาม
และทำให้ความเป็นมนุษย์ของเราแบ่งบาน
ประดุจดอกบัวที่แบ่งบานยามต้องแสงอรุณ..."

พระไพศาล วิสาโล

เห็นค่า...

จิตวิญญาณของความเป็นแม่

พระอริป อธิปัญญา

ในบรรดาสัตว์โลกทั้งหลาย มนุษย์ถือว่าเป็นสัตว์ที่ประเสริฐสุด และการที่จะประเสริฐได้ตามชื่อเรียกก็ต่อเมื่อมนุษย์ได้ฝึกอบรมตนในทางที่ดี ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า “ในหมู่มนุษย์ทั้งหลาย ผู้ฝึกตนดีแล้วเป็นผู้ประเสริฐสุด”^๓ และด้วยเหตุเพราะมนุษย์นั้นสามารถฝึกฝนอบรมตนได้หลายรูปแบบ ทั้งการศึกษา การใช้ชีวิตและทางคุณธรรม จนนำตนไปในทิศทางที่ดีได้นั่นเอง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ามนุษย์ทุกคนจะใช้โอกาสดี ๆ เช่นนี้เพื่อการฝึกอบรมตนเอง และมีคุณธรรมอันดีงามที่มนุษย์ควรจะมีเสมอไป

เช่นเดียวกันกับสัตว์หลายประเภทบนโลกใบนี้แม้ว่าจะไม่ได้ขึ้นชื่อว่าสัตว์ประเสริฐดังเช่นมนุษย์ แต่ก็มีสัญชาตญาณแห่งคุณธรรมที่เห็นแล้วสามารถสร้างความประทับใจได้อย่างน่าจดจำเช่นกัน อย่างเช่น การช่วยเหลือและปกป้องชีวิตกันระหว่างสัตว์ในฝูงหรือสัตว์ต่างชนิดปกป้องช่วยเหลือกัน แม้กระทั่งสัตว์บางชนิดช่วยเหลือมนุษย์ให้พ้นอันตราย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสัญชาตญาณของความเป็นแม่ของสัตว์หลายชนิดที่แสดงออกซึ่งการปกป้องคุ้มครองภัยลูกน้อยของมันอย่างสุดชีวิต ดังเช่นเรื่องอันน่าประทับใจที่จะนำเสนอนี้

^๓ พ.บ. ๒๕/๓๓/๕๗

เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นท่ามกลางการทำหน้าที่ของสัตวแพทย์หญิงชนัญญา กาญจนสาขา สัตวแพทย์ประจำอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช หนึ่งในทีมสัตวแพทย์และทีมงานสัตวแพทย์ อาสาสมัคร ชาวบ้านกว่า ๔๐ ชีวิต เธอเล่าถึงเหตุการณ์ช่วยชีวิตแม่และลูกช้างป่าเขาใหญ่ซึ่งพลัดตกบ่อระบายน้ำในพื้นที่ ต.สาริกา อ.เมือง จ.นครนายก ว่าหลังจากได้รับแจ้งช่วงเวลาตีห้า ของวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๕ ที่ผ่านมามีลูกช้างตกบ่อในพื้นที่ดังกล่าว จึงรีบเดินทางจากบ้านที่ปทุมธานีไปยังที่หมาย และประชุมการทำงานกับทีม กระทั่งเริ่มปฏิบัติการกิจเวลาเจ็ดโมงเช้า

ภาพที่เห็นคือลูกช้างส่งเสียงร้องเรียกแม่ช้างที่ยืนเฝ้าลูกไม่ห่าง และเริ่มมีอาการก้าวร้าว เพราะพยายามจะเอาลูกขึ้นมา เดิมทีทีมงานวางแผนจะใช้รถนำไปบัง เพื่อไม่ต้องวางยาและช่วยลูกช้าง แต่จากการประเมินแล้ว พบว่าแม่ช้างเครียดจนวิ่งเข้าใส่รถ ซึ่งอาจไม่ปลอดภัยกับผู้ปฏิบัติงาน จึงต้องใช้ยาซึมเพื่อให้ช้างนิ่งด้วยปริมาณที่ปลอดภัย หลังจากยิงดอกแรกได้แล้ว ดูปฏิกิริยาของช้าง แม่ช้างเริ่มช้าลง จึงยิงอีก ๑ ครั้ง เวลาห่างกันราว ๒๐ นาที ด้วยหัวใจของ

ความเป็นแม่ แม่ช้างก็ไม่หยุดที่จะพยายามที่จะช่วยลูกช้างที่อยู่ใน บ่อลึก ๒ เมตร ที่กำลังส่งเสียงร้องดังมาก แต่แล้วจู่ ๆ แม่ช้างก็ลื่น ลงไปในช่วงที่ร่างกายของมันยืดยาว เพราะพื้นที่ฝนตกตลอดเวลา จนดินปากบ่อยุบตัวลง กลายเป็นอุบัติเหตุที่ไม่อยากให้เกิดขึ้น

วินาทีที่เห็นแม่ช้างลื่นลงบ่อไป แม่ช้างใช้ขาหน้ายื่นอยู่ ส่วนขาหลังพับคาบอ เหมือนมันจะพยายามปกป้องดูแลลูกจนวินาที สุดท้ายที่ยังประคองตัวได้อยู่ ภาพลูกช้างที่พยายามกินนมแม่ที่ลื่น ลงไปแสดงให้เห็นความรักความผูกพันแม่ในนาทีชีวิต ที่มันงานต้องรีบ ทำงานแข่งกับเวลา สัตวแพทย์หญิงเธอตั้งสติแล้วเร่งประสานนำรถ มายกแม่ช้างขึ้นให้เร็วที่สุด และยังอยู่ในช่วงเวลาที่ปลอดภัย การยก ช้างขึ้นมาเพราะเวลาที่นานเกินไปจะส่งผลต่อช้าง ซึ่งจะทำให้ช้างถูก บิดกั้นระบบช่องอกในการหายใจ จึงต้องทำงานแข่งกับเวลา

หลังจากยกช้างขึ้นมาแล้วต้องกระตุ้นทำซีพีอาร์ (CPR : Cardiopulmonary Resuscitation) และฉีดยาแก้ซึม แล้วเจ้าหน้าที่จึง กระตุ้นให้ระบบไหลเวียนเลือดทำงาน ยาที่เข้าเส้นเลือดจะไปแก้กับ ยาซึมได้เร็วขึ้น การที่เจ้าหน้าที่ขึ้นไปขย่มบนตัวแม่ช้างเป็นการ กระตุ้นให้มีแรงกด กระตุ้นให้ช้างใช้ช่องอกหายใจ ซึ่งอาจจะปัมหัวใจ ขึ้นหรือไม่ขึ้นก็ได้ ทุกอย่างขึ้นอยู่กับตัวสัตว์ ระหว่างที่ทีมงานทำหน้าที่ ช่วยแม่ช้างเพื่อให้กลับมาหายใจเป็นปกติอยู่นั้น ลูกช้างที่ถูกช่วย ขึ้นมาจากบ่อได้เดินเข้ามากินนมแม่ สายใยแห่งความรัก ความผูกพัน เสมือนแรงกระตุ้นระหว่างแม่ผู้ให้ชีวิต กับลูกผู้เป็นเสมือนดังดวงใจ ทันทันนั้นแม่ช้างก็รู้สึกตัวลุกขึ้นทันที วินาทีที่แม่ช้างลุกขึ้นมา ทุกคน ก็ดีใจแต่ก็ต้องวิ่งออกจากแม่ช้างทันที เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิด ขึ้น และแล้วช้างสองแม่ลูกก็ปลอดภัย และโขลงช้างได้รอรับแม่ลูกคู่ นี้เข้าโขลงอีกครั้ง

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เป็นภาพสะท้อนอันงดงามของสายใยแห่งความผูกพันอันลึกซึ้งของลูกกับแม่ ซึ่งไม่อาจอธิบายอย่างครบถ้วนด้วยถ้อยคำใด ๆ ได้ แม่เสียวินาทีแห่งความเป็นและความตาย แรงกระตุ้นแม่เพียงการตี่มน้ำนมของลูกก็สามารถเร้าสัมผัสทางความรู้สึกให้ผู้เป็นแม่ต้องฟื้นตัวมีชีวิตขึ้นมาอีกครั้ง เพื่อพร้อมจะทำหน้าที่ดูแลคุ้มครอง ห่วงคลั่งใจของเธอที่จำเป็นต้องมีผู้ปกป้อง ดูแลเลี้ยงดูให้มีชีวิตต่อไปให้จงได้ ถึงแม่ใคร ๆ ไม่ว่าสัตว์หรือคนยอมไม่อาจโง่งหรือหลีกเลี่ยงความตายได้ แต่ถ้ายังมีช่องมีโอกาสมให้มีชีวิตอยู่เพื่อทำหน้าที่ของผู้เป็นแม่ แม่โอกาสมมีเพียงแค่วินาทีเล็ก ๆ ผู้เป็นแม่ก็พร้อมที่จะคว้าเอาโอกาสนั้น เพื่อกลับมาทำหน้าที่ของความอบอุ่นเพื่อโอบอุ้มชีวิตน้อย ๆ ของลูกจนสุดความสามารถที่จะทำได้

จิตวิญญาณแห่งความเป็นแม่นี้ ไม่สามารถเรียนรู้ให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งได้ผ่านตำราต่าง ๆ แต่จิตวิญญาณเช่นนี้จะปรากฏขึ้นเมื่อผู้หนึ่งต้องทำหน้าที่ให้กำเนิดบุตรอันเป็นที่รักยิ่ง หรือการได้ทำหน้าที่ดูแล เอาใจใส่ลูกน้อยอย่างทะนุถนอม ด้วยกำลังกายและกำลังใจของตน จิตวิญญาณเช่นนี้จึงจะค่อย ๆ เติบโตเบ่งบานขึ้นตามการทำหน้าที่อย่างงดงามของผู้เป็นแม่

เมื่อไม่สามารถเรียนรู้ และเข้าถึงจิตวิญญาณที่งดงามนี้ได้โดยง่าย ดังนั้นจึงมีผู้เป็นลูกมากมายที่ไม่เข้าใจห้วงอกคนที่ เป็นพ่อ เป็นแม่ บางทีถึงขนาดโกรธเคือง บ่นว่า แสดงกริยาอาการอันไม่เหมาะสมในเวลาที่คุณไม่ได้ตั้งใจ หรือถูกจู้จี้จ้ำไช หรือแม้แต่การถูกถาม ซ้ำบ่อย ๆ ด้วยความเป็นห่วงเป็นใย แต่ผู้เป็นลูกก็มีอาจเข้าใจถึงห้วงอกเล็ก ๆ ของจิตใจพ่อแม่ จนบางทีวันเวลาผ่านไปจนถึงวัยที่คุณได้มีโอกาสเป็นพ่อ เป็นแม่ของลูกบ้าง จนถึงจะพึงเข้าใจ

หวัอกคนเป็นพ่อแม่ บางทีอาจมีภาพสะท้อนที่ทำให้เราต้องนำตาตกจากการกระทำในอดีตของตนด้วย ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือบางทีอาจเป็นภาพตอกย้ำจนเสียใจในการกระทำในอดีตของตน หรือบางทีอาจมีโอกาสดูใจอย่างลึกซึ้งมากขึ้น ผ่านบทบาทหน้าที่ของตนที่ต้องทำหน้าที่โอบอุ้มดูแลชีวิตลูกน้อย เนกเช่นที่พ่อแม่ได้ทำเพื่อตนมาก่อน

ใครหลายคนอาจมีโอกาสดูใจที่ได้เรียนรู้เพื่อเข้าใจจิตวิญญาณแห่งความเป็นแม่ผ่านหน้าที่ที่ตนได้ทำจนเข้าใจได้ถึงสิ่งที่แม่ได้ทำกับตนมาก่อน หรือที่ดีกว่านั้นคือเข้าใจและสัมผัสความอ่อนโยนนั้นได้ตั้งแต่ตนยังทำหน้าที่เป็นลูก และดำรงตนอย่างเห็นค่ารู้คุณค่าและพร้อมแทนคุณมาโดยตลอด แต่ก็มีใครอีกหลายคนที่ไม่ม่มีแม่โอกาสรับรู้ความดีงามนี้ เพราะใช้ชีวิตผิดทาง และมีใครอีกหลายคนที่ไม่ม่ระลึกถึงคุณนั้นได้เต็มตาแล้ว แต่กลับหมดโอกาสในการแก้ตัวหรือแทนคุณท่านเพราะท่านไม่มีชีวิตอยู่เพื่อให้แก้ตัวแล้ว ผู้เขียนหวังว่าบทความนี้จะเป็ภาพสะท้อน หรือแรงจูงใจให้เราท่านทั้งหลาย ได้ทำหน้าที่ความเป็นพ่อแม่ด้วยจิตวิญญาณอย่างแท้จริง หรือทันการณ์ที่จะได้ตอบแทนคุณของผู้มีจิตวิญญาณเช่นนั้นอย่างสมเกียรติในอัตภาพนี้

ตอกส่ว ดูใจ ได้ธรรม

ผศ.บุญวัฒนา บุญธรรม

เมื่อหลายปีก่อน วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรมได้จัดงานตักบาตรเดือนเกิด ช่วงเช้าเป็นพิธีพระ ช่วงบ่ายเป็นกิจกรรมที่เปิดให้ผู้สนใจงานหัตถกรรมเข้าร่วมโดยไม่มีค่าใช้จ่าย การตอกลายบนกระดาศาจึงเป็นหนึ่งกิจกรรมที่จัดติดต่อกันมาหลายเดือน โดยใช้ชื่อกิจกรรมว่า “ตอกส่วดูใจ” คำว่า “การตอกลาย” เป็นภาษาพื้นเมืองตรงกับภาษาไทย กลางว่า “การตอกลาย” หรือ “การปรุกระดาศา” ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ของคนภาคเหนือ รวมไปถึงคนฝั่งพม่า มอญ และเผ่าไทยอื่น ๆ

การตอกลายมีวิธีการเริ่มต้นโดยที่ “ส่ว” หรือพ่อครูจะออกแบบลวดลายตามจินตนาการลงในกระดาศา จากนั้นก็นำกระดาศาต้นแบบไปทาบลงบนกระดาศา จะเป็นกระดาศาชิ้นเดียวหรือหลายชิ้นก็ได้ ทั้งนี้ต้องมีความหนาของกระดาศาสารวมกันไม่เกิน ๘ ชั้น จากนั้นก็ตริंगกระดาศาต้นแบบให้ติดกับกระดาศา แล้วใช้เครื่องมือตอกลงบนกระดาศาที่ละเอียดละน้อย ตอกไปจนทั่วแผ่นกระดาศา

เครื่องมือในการดอกลายประกอบไปด้วย เขียงไม้เนื้อแข็ง
ค้อน สี่รูปเข็ม สี่รูปโค้ง สี่รูปแบนขนาดต่าง ๆ ตัดตุ้ปรูปกลมและ
รูปอื่น ๆ เมื่อเตรียมอุปกรณ์พร้อมแล้วผู้ตอกมีหน้าที่อ่านลายตามที่
พ่อครูผูกไว้ว่า ส่วนไหนเป็นที่ว่างที่จะต้องเอาออก ส่วนไหนที่เป็น
เนื้อลายที่ต้องคงไว้ ลายที่พ่อครูผูกจะเป็นลายเส้น ดังนั้นจึงต้องใช้
สี่รูปเข็มตอกตามเส้น โดยกะระยะและน้ำหนักมือของผู้ตอกเอง
เมื่อตอกเสร็จแล้วจึงไปส่องให้ผ่านแสงก็จะเห็นเป็นรูเรียงรายกัน
แทนเส้น ขั้นต่อไปคือจะต้องเอาสี่รูปร่างต่าง ๆ ค่อย ๆ วดลายที่
ละอัน ให้ขนาดและความโค้งของสี่รูเท่ากับลายแล้วจึงตอก เมื่อสกัด
พื้นที่ว่างออก ทำจนครบจึงถอดกระดาษลายต้นแบบออก ก็จะได้
กระดาษสาที่มีลายเหมือนต้นแบบ ผลงานจะประณีตก็ขึ้นอยู่กับ
ประสบการณ์ ความตั้งใจในการทำ ถ้าใจร้อนผลงานก็จะออกมา
หยาบ ขาดความละเอียดละไม

ผู้ที่ดอกลายกระดาษสาได้ไม่จำเป็นต้องเป็นสล่าเพียงอย่าง
เดียว หากแต่ขอให้มีความปรารถนาที่ทำงาน กล่าวคือ เห็นแล้ว
เกิดฉันทะอยากทำ ลงมือทำด้วยความร่าเริงใจ เมื่อเวลาผ่านไปถึง
ชิ้นงานยังไม่เสร็จสมบูรณ์ เสร็จเพียงส่วนเดียวแต่ก็สามารถมองเห็น
ผลงานของตนเองด้วยความปิติ คือรู้สึกภูมิใจในผลงาน ถ้าวางสังเกต
ใจดูจะเห็นว่าตอนทำงานใจไม่ฟุ้งวุ่น เมื่อกายเชื่อมกับจิตจะเกิด
ปัสสัทธิคือรู้สึกผ่อนคลาย แต่ถ้าหากโดนบังคับให้ทำจะรู้สึกรื้อร่น
ทำไปถอนหายใจไป รู้สึกว่าเมื่อไหร่จะเสร็จเสียที ผลงานแต่ละช่วง
ที่ทำก็จะมีคุณภาพ แต่ถ้าทำด้วยความมีฉันทะก็จะเกิดความผ่อนคลาย
เห็นผลงานขณะที่ทำก็เกิดความภูมิใจ เกิดความสุข ใจสงบ
ซึ่งความสุขนี้เป็นบรรทัดฐานของสมาธิ เมื่อได้สมาธิก็จะเกิดปัสสัทธิ
ไปด้วย

ดังนั้นในการตอกลายนอกจากจะได้ชิ้นงานที่เป็นรูปธรรมแล้ว ถ้าพิจารณาดี ๆ จะพบว่าเป็นการปฏิบัติธรรมไปในตัว เพราะในขณะที่จิตสงบนั้น อกุศลใด ๆ ก็เกิดขึ้นไม่ได้ ผู้ตอกลายสามารถเจริญสติ ตามแนวสติปัฏฐาน ๔ คือ กาย เวทนา จิต และธรรม ได้โดยใช้วิธีโคแม่ลูกอ่อนเล็มหญ้า มักฆ่าเลื่องมองลูกน้อยเป็นระยะ ๆ ทำให้เกิดความรู้ตัวทั่วพร้อม

ฐานกาย ในขณะเริ่มต้นทำงานจะต้องจัด สถานที่ เครื่องมือ และท่าทางหนึ่งให้เหมาะแก่การทำงาน ถ้าพิจารณาดูทีละขั้นตอนจะเห็นการเจริญสติฐานกายชัดเจน รู้ว่านั่งตรงไหน นั่งอย่างไร เลือกใช้เครื่องมือชนิดไหน เครื่องมือหลักคือสิ่วรูปเข็ม มือซ้ายจับสิ่วรูปเข็มให้ตรงเส้นที่จะตอก มือขวาจับค้อน ตอกลง บนสิ่ว ถ้าขาดสติแทนที่ค้อนจะตอกลงบนหัวสิ่วกับตอกโดนนิ้วที่จับสิ่วแทน โดนเมื่อใดก็เรียกสติกลับมาทุกที เสี่ยงค้อนกระแทกสิ่วดัง แปะ! แปะ! เป็นจังหวะ อาจทำให้เกิดความเพลิดเพลิน เป็นสมาธิ และผ่อนคลาย มือตอกไปเรื่อย ๆ ใจนิ่ง เวลาผ่านไปโดยไม่รู้ตัว นั่นคือการเกิดสมาธิแล้ว

ฐานเวทนา คือความรู้สึก บางทีอาจเกิดอาการเมื่อยล้าต้องขยับตัว นั่นแปลว่า ร่างกายเป็นทุกข์ ขยับตัวให้เข้าที่เข้าทางแล้วก็ตอกต่อไป บางคนอาจเกิดความเครียดโดยไม่รู้ตัว ก็จะหยุดแล้วหายใจเข้า-ออก ยาว ๆ มองชิ้นงาน เมื่อเป็นที่พอใจแล้วก็ทำต่อ

ฐานจิต ถ้าชิ้นงานออกมาเป็นที่พอใจจิตก็จะผ่อนคลาย เกิดปีติ แต่ถ้าเป็นคนคิดลบก็จะเห็นผลงานของตนเองไม่สวย ในบรรดาคนที่ฝึกใหม่จะมีคำพูดปลอบใจว่า งานชิ้นแรกอาจไม่สวย แต่ถ้าฝึกทำไปเรื่อย ๆ งานชิ้นที่ ๑๐๐ ก็สวยงามเอง

ฐานธรรม ดอกทุกจุดเสร็จแล้วก็ดอกจุดใหม่ต่อไป ทุกอากัป
กิริยาเกิดขึ้นในปัจจุบันขณะ แล้วก็จบลง เห็นการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และ
ดับไปอย่างชัดเจน การเจริญสติปัฏฐาน ๔ เป็นวิธีที่จะโยงไปถึงการ
เจริญมรรคไปด้วยในคราวเดียวกัน

เมื่อขึ้นงานเสร็จแล้วคลีกระดาดออกดู เห็นความสวยงาม
เกิดความรู้สึกภูมิใจในตนเอง คุณคนเดียวยังไม่หน่าย เอาไปวาด
เพื่อนเพราะติดในโลกธรรม ๘ อยากให้เพื่อนชื่นชมในผลงานตัวเอง
ความรู้สึก “ตัวกู ของกู” ผุดขึ้นมาทันที การตอกสั่ว ดูใจ ได้ธรรม
จึงเป็นเช่นนั้นแล

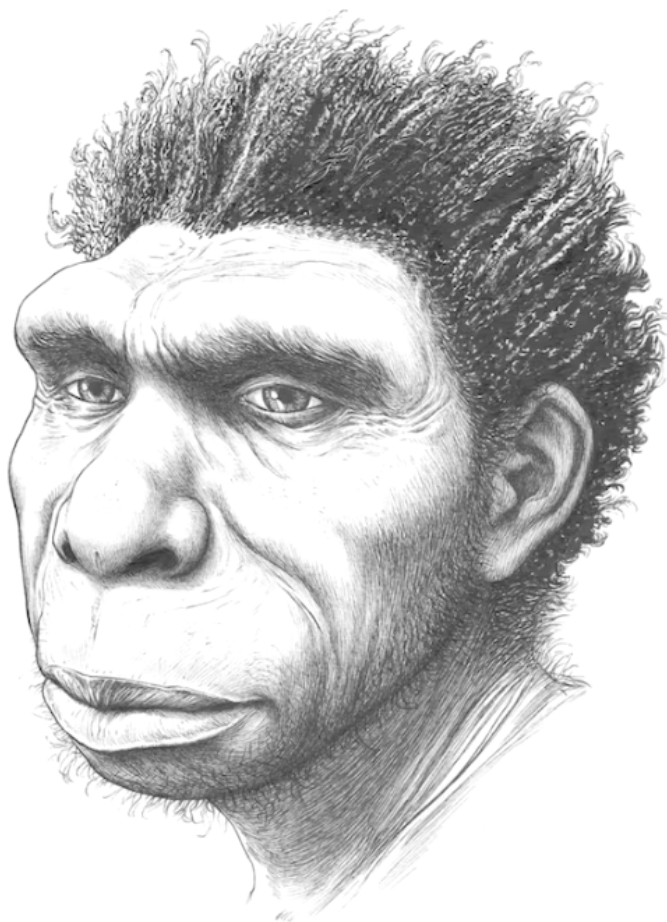
กิตติกรรมประกาศ

ไม่มีคำขอบคุณใด ๆ ที่เพียงพอแก่ความเมตตาที่พ่อครู
เสถียร นววงศ์รักษ์ สล้าที่มีความสามารถหลายด้าน ได้ถ่ายทอด
วิชาตอกลายบนกระดาดให้ผู้เขียน และยังมีมอบลายที่เคยผูกไว้ให้
ผู้เขียนนำมาใช้ประโยชน์ต่างกรรมต่างวาระ กุศลที่เกิดจากการ
ตอกลายของผู้เขียนขอยกบูชาครูผู้สอน

ผลงานต่อกลายของ ผศ.บุญวัฒนา

ภาพกราฟิกของมนุษย์ "เซเปียนส์" นับเป็นสปีชีส์หนึ่งของสกุล โฮโม (มนุษย์)
มีชีวิตอยู่เมื่อราว ๗๐,๐๐๐ ปีก่อน ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นบรรพบุรุษของมนุษย์ในปัจจุบัน

หัตถ์ของมนุษย์

หนานเอ

ช่วงนี้มีโอกาสได้พูดคุยกับชาวต่างชาติอยู่บ่อย ๆ เลยทำให้เข้าใจแนวคิดอะไรหลาย ๆ อย่างของเขามากขึ้น บางคนคิดว่าเขาเกิดมามีหน้าที่ เพียงแต่เขายังไม่รู้ว่หน้าที่นั้นคืออะไร รู้แค่ว่าพระเจ้ามีประสงค์บางอย่าง แล้วเขาจะรู้เมื่อถึงเวลา อันนี้ก็คล้าย ๆ กับที่เราดูในหนังเลยนะครับ ที่ตัวเอกจะไปตกอยู่ในสถานการณ์อะไรสักอย่าง และด้วยความสามารถที่มี ที่เหมือนจะไม่มีอะไรเด่นนั้น กลับทำให้ทุกคนรอดออกมาได้ เขาก็เชื่อว่าเป็นประสงค์ของพระเจ้าที่ให้เขามาทำหน้าที่นั้น ๆ ชีวิตที่ผ่านมาที่ราบเรียบเหมือนไม่มีอะไร เพราะยังไม่ถึงเวลาที่จะทำตามประสงค์ของพระเจ้านั่นเอง

แล้วกลับมามองที่ชาวพุทธเราบ้าง ลองสังเกตสิครับ เราไม่ได้ถูกสอนมาว่าเราเกิดมามีหน้าที่อะไร แต่เรากลับอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ชวนให้ตั้งคำถามว่า เราเกิดมาทำไมมากกว่า อันนี้ข้อแตกต่างเล็ก ๆ แล้วยะครับ เพราะการตั้งคำถามว่าเกิดมามีหน้าที่อะไร นั่นคือมีใครมีสิ่งใดสักอย่างชี้นำบงการเราอยู่ หรือถ้าจะให้พูดมากกว่านั้นคือมีความเป็นทาส หรือต้องรับใช้หรือทำอะไรมาตั้งแต่เกิด เป็นคำถามที่

รอให้สถานการณ์คลี่คลาย แล้วเราจะรู้เองว่าเราเกิดมาเพื่อหน้าที่อะไร แต่คำถามว่าเกิดมาทำไมนั้น มันมีอิสระอยู่ในตัว เราเกิดมาทำไม เพื่ออะไร เรามีอิสระที่จะรู้จะทำสิ่งใดก็ได้ แล้วแต่ที่เราเลือกจะทำอะไร เมื่อใดก็ได้ อันนี้ก็แสดงให้เห็นแนวคิดพื้นฐานที่แตกต่างระหว่าง ตะวันตกกับตะวันออก ชาวตะวันตกที่ดูมีอิสระเสรีแต่จริง ๆ ลึก ๆ กลับเหมือนผูกติด หรือยึดกับใครอะไรบางอย่าง แต่ชาวตะวันออก ที่สังคม ขนบธรรมเนียมดูจะไม่เสรีเท่า แต่ความเชื่อทางศาสนากลับเปิดอิสระอย่างแตกต่าง อันนี้ก็แปลกดีครับ

แต่ก็แล้วแต่บุคคลอีกกว่าจะมีใครมาตั้งคำถามใหม่ ว่าเกิดมาทำไม มีหน้าที่อะไร ชาวพุทธบางคนตั้งแต่เกิดจนตายไม่เคยคิดถามเรื่องนี้ ไม่เคยแม้แต่สงสัย อาจจะเป็นเพราะเขาเป็นชาวพุทธตามบัตรประชาชน ใช้ชีวิตไปวัน ๆ วันพิเศษก็ทำบุญใส่บาตร หรืออาจจะสวด อ้อนวอนขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เขาไม่มาตั้งคำถามหรือทบทวนว่าเกิดมาทำไม แต่คนที่ใกล้ชิดพุทธศาสนามากขึ้น ได้รู้เรื่องบาปบุญคุณโทษ ได้ยินได้ฟังเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ก็อาจจะเริ่มตั้งคำถามแล้วว่า เราเกิดมาทำไม ซึ่งตรงนี้หลาย ๆ คนก็อาจจะไม่คิด บางคนคิดว่าตายแล้วสูญ ไม่มีชาติที่แล้ว ไม่มีชาติหน้า ซึ่งถ้าจะให้ผมบอกว่าเชื่อเถอะว่ามี พระพุทธเจ้าท่านบอกไว้ ก็ดูจะเป็นคำตอบที่ไม่เป็นชาวพุทธเท่าไรหรอก แต่ถ้าให้ลองถามกลับว่า ถ้าไม่มีชาติที่แล้วไม่มีชาติหน้า แล้วทำไมแต่ละคนเกิดมาไม่เหมือนกัน บางคนเกิดมาหน้าตาดี บางคนเกิดมาพิการ บางคนเกิดมาร่ำรวย บางคนเกิดมาแร้นแค้น บางคนได้อยู่ในสังคมที่ดี บางคนเจอแต่เรื่องร้าย ๆ ทุกชีวิตที่มองไปล้วนไม่เหมือนกัน ต่อให้เป็นฝาแฝดที่เกิดมาในตระกูลเดียวกัน ก็มีข้อแตกต่าง สิ่งที่ทำให้แตกต่างกันคืออะไร คือโชคศรี แล้วโชคของแต่ละคนแตกต่างกัน

ได้อย่างไร คือการจับฉลากมารี แล้วใครเป็นคนจับฉลาก ไม่ว่าจะคิด
หาคำตอบใด ๆ คำตอบสุดท้ายก็คือ กรรม แล้วคนที่เกิดมาจะมีกรรม
ได้อย่างไรถ้าไม่มีอดีตชาติที่เคยกระทำความ อันนี้เป็นเหตุผลอย่างง่าย
ที่สุดนะครับ ว่าทำไมเราถึงเชื่อว่าการเวียนว่ายตายเกิด ชาติก่อน
ชาตินี้ ชาติหน้า มีอยู่

พอเราเห็นการมีอยู่ของการเวียนว่ายตายเกิด เราจะเริ่มรู้จัก
สังสารวัฏมากขึ้น เราจะรู้เพิ่มเติมแล้วว่าไม่ใช่ทุกครั้งที่ทุกชาติที่เกิดมา
เราจะได้เกิดเป็นมนุษย์ บางทีก็ไปเกิดเป็นสัตว์บ้าง เป็นเทวดา เป็นผี
เป็นสัตว์นรก เป็นเปรต เป็นพรหมบ้าง เราเวียนว่ายตายเกิดมานับภพ
นับชาติไม่ถ้วน จนมีคำกล่าวที่ว่า คนที่เราพบเจอทุกวันนี้ ไม่ว่าจะพ่อ
แม่พี่น้องลูกเมียสามีเพื่อนฝูงคนรู้จัก หรือแม้แต่ศัตรูคู่อาฆาต ล้วนแต่
เคยเจอกันมาก่อน เคยเป็นพี่เป็นน้องเป็นพ่อแม่กันมาก่อน ที่ผ่านมา
อาจจะเคยเป็นศัตรูมาชาตินี้มาเป็นพี่น้อง ที่ผ่านมาอาจจะเคยเป็นพ่อ
เป็นแม่มาชาตินี้เป็นศัตรู นี่แหละครับ ผลของกรรมที่ดำเนินไป แต่ผม
ก็ไม่ได้อยากให้เราไปสนใจใส่ใจจะคิดว่าที่ผ่านมาเป็นอะไรกันมา
รู้ไปก็ไม่ได้มีอะไร ที่เล่าให้ฟังที่บอกกล่าวกันก็เพราะอยากให้เห็นถึง
ภัยในสังสารวัฏที่ถ้าเราไม่รู้ เราก็ต้องวนเวียนไม่รู้จักจบสิ้น และนี่ก็เป็น
ที่มาของคำตอบว่า เราเกิดมาทำไม

เพราะการเกิดเป็นมนุษย์นั้นยาก การเกิดเป็นมนุษย์ที่มีร่าง-
กายสมบูรณ์ก็ยากยิ่งกว่า แต่ที่ยากกว่าก็คือการเกิดเป็นมนุษย์สมบูรณ์
ในช่วงที่ยังมีคำสอนของพระพุทธเจ้าดำรงอยู่ ทั้งหมดนี้ก็ถึงเป็น
คำตอบที่ว่า เราเกิดมาเพื่อขัดเกลาดัวเอง ยกระดับจิตใจตัวเอง โดย
เป้าหมายคือการพ้นจากสังสารวัฏนั่นเอง อันนี้ถือเป็นหน้าที่ชาวพุทธ
เลยนะครับ ซึ่งถ้ากล่าวต่อถึงวิธีการ ทุกท่านก็อาจจะเคยมีโอกาสดำเนิน

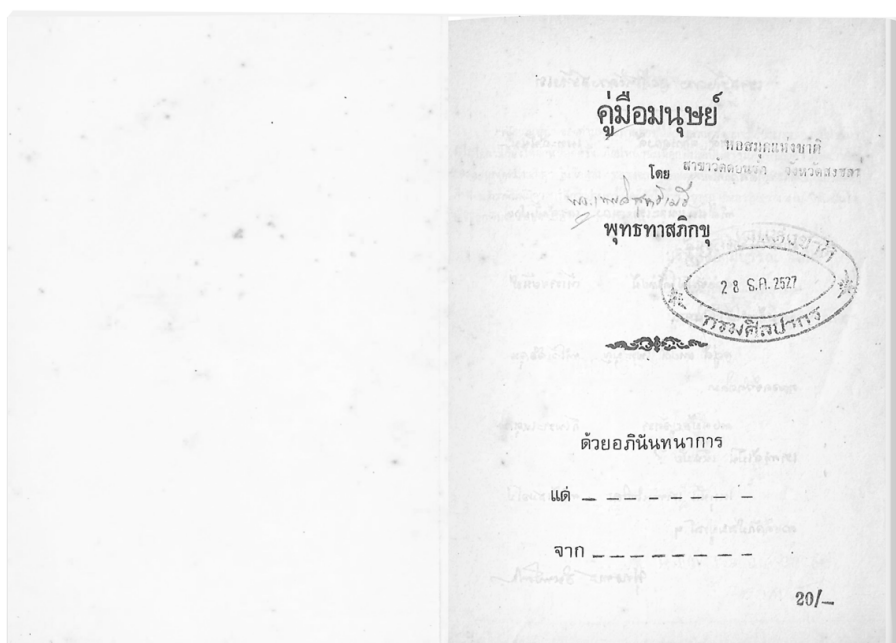
ได้ใกล้ชิดครูบาอาจารย์ผู้ประเสริฐกันมาบ้างแล้ว แต่ถ้าให้ตัวเอง
กล่าวโดยย่อก็คือ ตั้งใจรักาศิล ปฏิบัติในรูปแบบ เจริญสติในชีวิต
ประจำวันตามที่ครูบาอาจารย์ท่านเมตตาสรุปให้ไว้ว่า “มีสติรู้กายรู้ใจ
(รู้รู้ปฐานาม) ตามความเป็นจริงด้วยจิตที่ตั้งมั่นและเป็นกลาง” นั่นเอง
นี่คือหน้าที่ชาวพุทธที่ไม่มีใครมาบังคับ

ถ้าสังเกตอีกที การเกิดมามีหน้าที่ของชาวตะวันตก เขาเกิด
มาเพื่อหน้าที่บางอย่างเพื่อประสงค์ของบางคนตามความเชื่อของเขา
แต่สำหรับชาวพุทธ หน้าที่มนุษย์สำหรับชาวพุทธนั้น ไม่ได้เพื่อใคร
เพื่อความต้องการของสิ่งใด เพื่อสังคมหรืออะไร แต่ล้วนเป็นไปเพื่อ
ตัวเราเองทั้งสิ้น เป็นหน้าที่เพื่อตัวเราเองที่จพทำเพื่อพ้นความเป็น
ตัวเองนั่นเอง

หมายเหตุ

ผมเองเพิ่งเริ่มศึกษาธรรมะได้เพียงเล็กน้อย อาศัยว่าฟัง
ธรรมจากครูบาอาจารย์ และนำมาเขียนตามความรู้ความเข้าใจของ
ตัวเอง ความรู้ความเข้าใจของผมนั้น อาจจะผิดพลาดเพราะความ
ไม่รู้ของผมเอง ซึ่งอาจพาท่านหลงทางโดยไม่เจตนาได้ บทความนี้
จึงขอทำหน้าที่เพียงเพื่อกระตุ้นเตือนธรรมแก่คนอื่นเท่านั้น ดังนั้น
หากเกิดความสนใจในธรรม อยากศึกษาเพิ่มเติม อย่าลืมสอบถาม
หรือฟังธรรมจากครูบาอาจารย์โดยตรงจะได้รับประโยชน์อย่าง
แท้จริง

หนังสือ "คู่มือมนุษย์" โดย พุทธทาสภิกขุ ฉบับจัดพิมพ์โดยกรมศิลปากร

ใบสมัครสมาชิกธรรมสาส์นชาวพุทธ
โดย คณะพุทธนิคม เชียงใหม่

ข้อมูลผู้สมัครสมาชิก () สมัครสมาชิกใหม่ () ต่ออายุสมาชิก
ข้าพเจ้าชื่อ.....นามสกุล.....เพศ () ชาย () หญิง () ไม่ระบุ
ที่อยู่ในการจัดส่ง เลขที่.....หมู่.....ตำบล/ถนน.....อำเภอ/เขต.....
จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....อีเมล.....
โทรศัพท์

() เพื่อถวายเป็นมิตรา (ส่งให้กับโรงเรียน/ห้องสมุด/เรือนจำ ฯลฯ)
โดยกรุณาส่งไปที่.....เลขที่.....หมู่.....ถนน.....
ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์

มีความประสงค์ขอรับเป็นสมาชิกธรรมสาส์น “ชาวพุทธ” ประเภท
() 1 ปี () 2 ปี () (ระบุ) ปี
(อัตราค่าบำรุง ปีละ 150 บาท ต่างประเทศปีละ 250 บาท)
โดยเริ่มตั้งแต่วันที่...../ ฉบับที่ (ธรรมสาส์นชาวพุทธจัดพิมพ์ 4 เล่มต่อ 1 ปี)

วิธีการชำระ

พร้อมกันนี้ได้ชำระเงินจำนวน.....โดย

- () ธนาคารดี หรือเช็คไปรษณีย์ สั่งจ่าย ป.ท. มช. เชียงใหม่
- () โอนเงินเข้าบัญชี น.ส.เพ็ญฉาย สิโรส ธนาคารกรุงไทย สาขานนทบุรี
บัญชีออมทรัพย์ เลขที่บัญชี 521-0-02148-3

กรุณาส่งหลักฐานการโอนเงิน พร้อมใบสมัครสมาชิกได้ตามช่องทางดังนี้

- น.ส.เพ็ญฉาย สิโรส (ผู้จัดการธรรมสาส์นชาวพุทธ)
วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม ถ.สุเทพ ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
- โทรศัพท์ : 094-491-8978, 084-611-1563, 082-191-3626
- อีเมล : buddhanikomcm@gmail.com, chao_buddha@hotmail.com
- www.watumong.info

สมัครสมาชิกธรรมสาส์นชาวพุทธ

แม่ของโลก
ทำหน้าที่ของตน
คือเป็นบิดา มารดาที่ดี
สร้างบุตรที่ดีขึ้นมาให้ได้แล้ว
มนุษย์จะอยู่กันเป็นสุข
นี้คือไต่บุญที่สุด
ไม่ต้องลงทุนสักสตางค์หนึ่ง

พุทธทาส

